

Byggfrågor

Sammanfattning

Bostadsutskottet behandlar i detta betänkande motioner från allmänna motionstiden 2002 som tar upp byggfrågor i vid bemärkelse och som regleras genom bl.a. plan- och bygglagen (PBL) och lagen om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk m.m. (BVL). Utskottet kommer också inom kort att ta ställning till en rad andra frågor med nära anknytning till flera av de nu aktuella förslagen i ett betänkande om planfrågor.

De motionsförslag som tas upp i detta betänkande avser frågor om bygglov, tillsyn och kontroll av byggnadsarbeten, miljöanpassat byggande, säkerheten i byggnader, tillgängligheten i boendemiljön, buller i byggnader samt vissa övriga krav på byggnader. Vidare behandlas förslag som gäller bostadsanpassningsbidrag.

Bostadsutskottet avstyrker samtliga förslag i de behandlade motionerna. Däremot uttrycker utskottet i flera fall en samsyn med motionärerna i de sakfrågor som tas upp. Utskottets ställningstaganden sker mot bakgrund av att en bred översyn av plan- och bygglagstiftningen nyligen har inletts av en parlamentariskt sammansatt kommitté (PBL-kommittén). Ett flertal av de frågor som tas upp i motionerna kan direkt eller indirekt förväntas beröras av kommitténs överväganden. Utskottet hänvisar också till flera andra pågående utredningar eller till beredningen inom Regeringskansliet.

Till betänkandet har fogats 17 reservationer och 4 särskilda yttranden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning.....	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	4
Redogörelse för ärendet.....	7
Ärendet och dess beredning.....	7
Bakgrund.....	7
Utskottets överväganden.....	8
Inledning.....	8
Bygglov m.m.....	8
Byggande i miljöer med lokal särprägel.....	8
Samrådsplikt inför markarbeten.....	9
Ledningsrätt.....	9
Tillsyn och kontroll av byggnadsarbeten m.m.....	10
Tilläggsdirektiv till PBL-kommittén.....	10
Kvalitetsansvariges roll.....	12
Ansvarsfrågor i byggandet.....	12
Certifiering av rivningsföretag.....	14
Miljöanpassat byggande m.m.....	14
Nationella handlingsprogram m.m.....	14
Det sunda huset.....	16
Miljö- och energideklaration av bostäder.....	16
Regler för ventilationssystem.....	17
Urinseparerande avloppssystem.....	18
Säkerheten i byggnader.....	19
Barnsäkerheten i äldre bostäder.....	19
Jordfelsbrytare i lokaler med barn.....	20
Brandvarnare.....	21
Sprinkleranläggningar.....	23
Tillgängligheten i boendemiljön.....	23
Krav på tillgänglighet.....	23
Behovet av hissar.....	26
Bostadsanpassningsbidrag.....	27
Översyn av lagen om bostadsanpassningsbidrag.....	27
Bostadsanpassningsbidrag för elöverkänsliga.....	29
Buller i byggnader.....	30
Bullerbegränsande åtgärder i lokaler.....	30
Bullerbegränsande utförande av installationer.....	32
Övriga krav på byggnader.....	32
Direktverkande elvärme.....	32
Förutsättningar för energirådgivning.....	33
Regler för äldreboende.....	34
Byggande i trä.....	34

Reservationer	36
1. Byggnad i miljöer med lokal särprägel (punkt 1) (m, c).....	36
2. Samrådsplikt inför markarbeten (punkt 2) (m, kd, c).....	37
3. Kvalitetsansvariges roll (punkt 5) (v, c).....	38
4. Ansvarsfrågor i byggandet (punkt 6) (mp).....	38
5. Nationella handlingsprogram m.m. (punkt 8) (c, mp).....	39
6. Nationella handlingsprogram m.m. (punkt 8) (kd).....	41
7. Regler för ventilationssystem (punkt 11) (c).....	42
8. Urinseparerande avloppssystem (punkt 12) (mp).....	42
9. Barnsäkerheten i äldre bostäder (punkt 13) (kd, v, c, mp).....	43
10. Brandvarnare (punkt 15) (v).....	44
11. Krav på tillgänglighet (punkt 17) (fp, kd, c).....	45
12. Behovet av hissar (punkt 18) (c).....	46
13. Bostadsanpassningsbidrag för elöverkänsliga (punkt 20) (kd, v, c, mp).....	47
14. Bullerbegränsande åtgärder i lokaler (punkt 21) (c).....	48
15. Bullerbegränsande utförande av installationer (punkt 22) (mp).....	48
16. Direktverkande elvärme (punkt 23) (v, c, mp).....	49
17. Byggnad i trä (punkt 26) (fp, kd, c).....	50
Särskilda yttranden.....	52
1. Samrådsplikt inför markarbeten (punkt 2) (fp).....	52
2. Tilläggsdirektiv till PBL-kommittén (punkt 4) (v).....	52
3. Miljö- och energideklarationer av bostäder (punkt 10) (v).....	53
4. Översyn av lagen om bostadsanpassningsbidrag (punkt 19) (fp).....	53
Förteckning över behandlade förslag	55
Motioner från allmänna motionstiden	55

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Byggnad i miljöer med lokal särprägel

Riksdagen avslår motion 2002/03:Bo223 yrkande 12.

Reservation 1 (m, c)

2. Samrådspåikt inför markarbeten

Riksdagen avslår motion 2002/03:Bo223 yrkande 11.

Reservation 2 (m, kd, c)

3. Ledningsrätt

Riksdagen avslår motion 2002/03:Bo247.

4. Tilläggsdirektiv till PBL-kommittén

Riksdagen avslår motion 2002/03:Bo226 yrkande 1.

5. Kvalitetsansvariges roll

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:Bo226 yrkande 2 och 2002/03:Bo267 yrkande 43.

Reservation 3 (v, c)

6. Ansvarsfrågor i byggandet

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:Bo203 och 2002/03:A242 yrkande 9.

Reservation 4 (mp)

7. Certifiering av rivningsföretag

Riksdagen avslår motion 2002/03:MJ432 yrkande 13.

8. Nationella handlingsprogram m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:Bo267 yrkandena 37, 38 och 42 samt 2002/03:Bo291 yrkande 22.

Reservation 5 (c, mp)

Reservation 6 (kd)

9. Det sunda huset

Riksdagen avslår motion 2002/03:A242 yrkande 8.

10. Miljö- och energideklARATIONER av bostäder

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:Bo212 och 2002/03:Bo233.

11. Regler för ventilationssystem

Riksdagen avslår motion 2002/03:Bo267 yrkande 41.

Reservation 7 (c)

12. Urinseparerande avloppssystem

Riksdagen avslår motion 2002/03:Bo264.

Reservation 8 (mp)

13. Barnsäkerheten i äldre bostäder

Riksdagen avslår motion 2002/03:Bo232 yrkande 2.

Reservation 9 (kd, v, c, mp)

14. Jordfelsbrytare i lokaler med barn

Riksdagen avslår motion 2002/03:Bo296.

15. Brandvarnare

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:Bo217, 2002/03:Bo218, 2002/03:Bo240 och 2002/03:Bo307.

Reservation 10 (v)

16. Sprinkleranläggningar

Riksdagen avslår motion 2002/03:Bo308.

17. Krav på tillgänglighet

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:Bo267 yrkande 29, 2002/03:Bo279, 2002/03:So362 yrkande 3 och 2002/03:So457 yrkande 3.

Reservation 11 (fp, kd, c)

18. Behovet av hissar

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:Bo280 och 2002/03:Bo283.

Reservation 12 (c)

19. Översyn av lagen om bostadsanpassningsbidrag

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:Bo244 och 2002/03:Bo257.

20. Bostadsanpassningsbidrag för elöverkänsliga

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:Bo268 yrkandena 1 och 6 samt 2002/03:So361 yrkande 6.

Reservation 13 (kd, v, c, mp)

21. Bullerbegränsande åtgärder i lokaler

Riksdagen avslår motion 2002/03:A239 yrkande 22.

Reservation 14 (c)

22. Bullerbegränsande utförande av installationer

Riksdagen avslår motion 2002/03:Bo204 yrkande 4.

Reservation 15 (mp)

23. Direktverkande elvärme

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:Bo226 yrkande 3 och 2002/03:Bo267 yrkande 40.

Reservation 16 (v, c, mp)

24. Förutsättningar för energirådgivning

Riksdagen avslår motion 2002/03:Bo309.

25. Regler om äldreboende

Riksdagen avslår motion 2002/03:Bo291 yrkande 20.

26. Byggande i trä

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:Bo267 yrkande 12, 2002/03:Bo319 yrkandena 1, 2 och 8 samt 2002/03:N233 yrkande 3.

Reservation 17 (fp, kd, c)

Stockholm den 18 februari 2003

På bostadsutskottets vägnar

Göran Hägglund

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Göran Hägglund (kd), Owe Hellberg (v), Anders Ygeman (s), Lilian Virgin (s), Marietta de Pourbaix-Lundin (m), Nina Lundström (fp), Siw Wittgren-Ahl (s), Hans Unander (s), Margareta Pålsson (m), Ingela Thalén (s), Lars Tysklind (fp), Rigmor Stenmark (c), Gunnar Sandberg (s), Peter Danielsson (m), Sten Lundström (v), Helena Hillar Rosenqvist (mp) och Leif Jakobsson (s).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlas motioner från 2002 års allmänna motionstid i frågor om bygglov, tillsyn och kontroll, olika egenskapskrav på byggnader samt bidrag till bostadsanpassning.

Bakgrund

Vid nybyggnad och ändring av byggnadsverk regleras utformningen av byggnad och tomt genom plan- och byggnadslagstiftningen. De centrala lagarna i detta sammanhang är plan- och bygglagen (1987:10) – PBL – samt lagen (1994:847) om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk m.m. – BVL. De tekniska egenskapskraven förtydligas i förordningen (1994:1215) om egenskapskrav på byggnadsverk m.m. – BVF. I Boverkets byggregler – BBR – finns föreskrifter och allmänna råd till bl.a. PBL, BVL och BVF. BBR gäller vid uppförande av nya byggnader och tillbyggnader. För andra ändringar än tillbyggnader gäller enbart bestämmelserna i PBL, BVL och BVF.

Utskottets överväganden

Inledning

De byggfrågor i vid bemärkelse som behandlas i detta betänkande avser frågor som regleras genom bl.a. plan- och bygglagen (PBL) och lagen om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk m.m. (BVL). Bostadsutskottet kommer inom kort att ta ställning till en rad andra frågor med nära anknytning till flera av de nu aktuella förslagen i ett betänkande om planfrågor. För båda betänkandena gäller att utskottets ställningstagande sker mot bakgrund av att en översyn av plan- och bygglagstiftningen nyligen har inletts av en parlamentariskt sammansatt kommitté (PBL-kommittén). Bostadsutskottet har i tidigare sammanhang framfört synpunkter på frågor som bör vara aktuella att ta upp i denna översyn.

Bostadsutskottet inleder sina överväganden med att ta upp tre förslag i vissa frågor om byggande som även behandlades av utskottet våren 2002.

Bygglov m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsförslagen om

- byggande i miljöer med lokal särprägel, *jämför reservation 1 (m, c)*,
- samrådsplikt inför markarbeten, *jämför reservation 2 (m, kd, c) samt särskilt yttrande 1 (fp)*,
- ledningsrätt.

Byggande i miljöer med lokal särprägel

Det finns enligt motion 2002/03:Bo223 (m) yrkande 12 många byar som har en särprägel som innebär att näringsverksamhet, ofta jordbruk och annan småföretagsamhet, blandas med bostäder. I de fall pågående näringsverksamhet behöver utvecklas på dessa orter har det i flera fall inneburit problem. En naturlig utveckling har stoppats eller försenats därför att närboende har besvärat sig över olika typer av utbyggnader inom ramen för pågående markanvändning. Mot denna bakgrund bör enligt motionen en utredning tillsättas för att utröna om det behövs ett klargörande av nuvarande lagstiftning så att fortsatt diversifierad verksamhet med såväl näringsverksamhet som boende kan fortgå i dessa miljöer.

Bostadsutskottet har vid ett flertal tidigare tillfällen behandlat och avstyrkt motioner med denna lydelse. Utskottet har härvid uttalat att de frågor som

aktualiseras i motionerna utgör exempel på avvägningar mellan olika intressen som det ankommer på kommunerna att göra t.ex. vid detaljplanläggning. Liknande avvägningar kan bli aktuella vid bygglovsprövning. Utskottet vidhåller mot denna bakgrund att det framstår som mindre lämpligt att lösa de i motionen aktualiserade frågorna genom ytterligare preciseringar i lagstiftningen. Motion 2002/03:Bo223 (m) yrkande 12 avstyrks sålunda.

Samrådsplikt inför markarbeten

Gatuarbeten och andra ingrepp som medför trafikavstängningar leder ofta till att affärer och andra småföretag drabbas i form av minskade intäkter m.m. Enligt motion 2002/03:Bo223 (m) yrkande 11 bör det därför införas en skyldighet för kommuner och andra utförare att i samband med bl.a. gatuarbeten informera och samråda med näringsidkare och andra som berörs av ingreppen.

Förslag motsvarande det nu aktuella har behandlats och avstyrkts av utskottet vid ett flertal tillfällen. Utskottet anförde följande vid den senaste behandlingen av motsvarande förslag (bet. 2001/02:BoU9).

Arbeten som medför att gator, torg och andra sådana platser grävs upp gäller i stor utsträckning reparationer av olika ledningsnät, utbyte eller omläggningar av ledningar och liknande. I dessa fall föreligger normalt inga krav enligt lag på att information skall ha lämnats till eller att samråd skall ha skett med nyttjanderättshavarna på de fastigheter som påverkas av arbetena, t.ex. näringsidkare. Gatuarbeten och andra åtgärder av detta slag utförs inte bara av kommunen utan också av ledningsägande bolag, och de närmare förutsättningarna för när och hur arbetena skall utföras kan vara reglerade i avtal mellan kommunen och bolaget.

Med hänvisning till tidigare ställningstaganden vill utskottet framhålla värdet av att ett informations- och samrådsförfarande kommer till stånd. Särskilt gäller detta om arbetena beräknas dra ut på tiden eller på annat sätt är mer omfattande. Ett sådant förfarande har fördelar för samtliga inblandade, något som bör vara skäl nog för kommunerna att agera på detta sätt. Det torde också i praktiken vara det vanliga att kommunerna informerar och bereder möjligheter till samråd. Trots de värden som ligger i att så sker anser utskottet att det skulle föra för långt att införa ett generellt krav på kommunerna i dessa avseenden. Enligt utskottets mening bör således den i motionerna väckta frågan inte få sin lösning genom lagstiftning.

Utskottet vidhåller sin uppfattning i den aktuella frågan och avstyrker således motion 2002/03:Bo223 (m) yrkande 11.

Ledningsrätt

Det finns enligt motion 2002/03:Bo247 (s) ett behov av att tydliggöra ansvaret för kablar under jord. När det gäller teleledningar m.m. är det ofta oklart vem som har rätt att gräva ned kablarna i marken och osäkert vem som ansvarar för underhåll och liknande åtgärder. En översyn av frågan bör därför komma till stånd.

Även i denna fråga behandlades ett motsvarande motionsförslag föregående år (bet. 2001/02:BoU9). Utskottet konstaterade då att behovet av en registrering av aktuell innehavare av ledningsrätten hade uppmärksammats i olika sammanhang och hänvisade till den nyligen tillsatta utredningen för översyn av vissa frågor om ledningsrätt. Ledningsrättsutredningen skall enligt sina direktiv (dir. 2002:17) bl.a. överväga behovet av och kostnaderna för ett ledningsrättsregister. Om utredningen ger underlag för det skall ställning tas till om det bör inrättas ett register och vem som i så fall bör föra registret och hur registret bör regleras. Uppdraget skall redovisas senast den 31 mars 2003.

Bostadsutskottet anser att resultatet av utredningsarbetet bör avvaktas innan ställning tas till vilka eventuella ytterligare åtgärder som kan erfordras för att tydliggöra ansvaret för ledningar under jord. Motion 2002/03:Bo247 (s) avstyrks sålunda.

Tillsyn och kontroll av byggnadsarbeten m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsförslagen om

- tilläggsdirektiv till PBL-kommittén, *jämför särskilt yttrande 2 (v)*,
- kvalitetsansvariges roll, *jämför reservation 3 (v, c)*,
- ansvarsfrågor i byggandet, *jämför reservation 4 (mp)*,
- certifiering av byggföretag.

Tilläggsdirektiv till PBL-kommittén

En parlamentariskt sammansatt kommitté (PBL-kommittén) har fått i uppdrag att se över plan- och bygglagstiftningen och lämna förslag till de lagändringar som behövs. Kommittén skall enligt sina direktiv (dir. 2002:97) bl.a. lämna förslag till en samordning mellan bestämmelserna i plan- och bygglagen, miljöbalken m.fl. lagar. Kommittén skall också behandla frågor om regional samverkan, översiktlig planering, detaljplaner m.m., kvalitet och hållbarhet i byggande och förvaltning. Även kopplingen mellan plan- och bygglagen (PBL) och lagen om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m. (BVL) liksom beslutsprocessen inklusive instansordningen samt sanktionssystemet omfattas av uppdraget. Översynen skall inbegripa uppgiften att sammanställa och strukturera och vid behov komplettera de förslag om ändringar i plan- och bygglagen som tidigare har framförts och där något slutligt ställningstagande ännu inte har skett. Det står enligt direktiven kommittén fritt att ta upp alla delar av plan- och bygglagstiftningen. Kommittén bör redovisa sitt arbete i delbetänkanden. Arbetet bör planeras med utgångspunkt i att ett slutbetänkande skall lämnas senast den 31 december 2004.

PBL-kommittén, som påbörjade sitt arbete under hösten 2002, har fastställt en första plan för utredningsarbetet. Uppdraget har i denna plan delats in i

fem block med undergrupper: planeringsprocessen, byggprocessen, internationella åtaganden, behovet av samordning mellan PBL och miljöbalken samt beslutsprocessen och sanktionssystemet.

I motion 2002/03:Bo226 (v) yrkande 1 redovisas ett antal förslag om ändringar i byggnadslagstiftningen som enligt motionärerna bör beaktas av PBL-kommittén. Dessa förslag kan mycket kortfattat sammanfattas i följande punkter:

- byggsamrådet bör påbörjas redan i projekteringsstadiet,
- handikapporganisationerna skall ha rätt att delta i byggsamrådet,
- åtgärder bör vidtas som kan säkerställa att en tillfredsställande byggkontroll alltid genomförs i ett byggprojekt,
- krav bör införas på tidigare bygganmälan och att minst två byggsamråd genomförs i detta sammanhang vid större och medelstora projekt,
- kvalitetsansvarige bör svara för att byggherrens kontrollplan tillgodoser samhällskraven,
- det bör vara obligatoriskt med slutanmälan till byggnadsnämnden om att en byggnad är färdig att tas i bruk,
- slutanmälan bör innefatta ett intyg om att byggprocessen skett i överensstämmelse med bygglovsbeslutet,
- särskild avgift vid försummelse enligt 10 kap. 6 § PBL bör höjas,
- möjlighet för kommun att kräva bygglov för inre förändringar i kulturhistoriskt värdefull bebyggelse bör införas,
- länsstyrelsens möjlighet att utöva tillsyn över byggväsendet i länet bör utredas,
- 2 § BVL bör kompletteras med ett tionde egenskapskrav om tillämpning av ekologiskt hållbara kretsloppslösningar.

Det aktuella yrkandet får närmast uppfattas som ett förslag om tilläggsdirektiv för PBL-kommitténs arbete. Bostadsutskottet kan emellertid konstatera att i princip samtliga aktualiserade frågor redan torde omfattas av kommitténs direktiv. Utskottet har också erfarit att ett omfattande underlagsmaterial överlämnats till kommittén som mer detaljerat tar upp olika aspekter på byggnadslagstiftningen och innehåller förslag om förändringar. I detta material ingår bl.a. skrivelser som Boverket överlämnat till regeringen i olika sammanhang och som tar upp flera av de frågor som aktualiseras i motionen. Av kommitténs arbetsplan framgår att arbetet nu kommer att inledas med en kartläggning och analys av tillgängligt material i syfte att bl.a. ta fram en klarare problemformulering.

Det bör vidare påpekas att vissa av förslagen berör frågor som även är föremål för andra utredningar och överväganden. Det gäller exempelvis frågan om skyddet för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse. Regeringen har tillsatt en utredning med uppdraget att lämna förslag till regler som innebär ett förbättrat skydd för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse (dir. 2002:96). PBL-kommittén skall samråda med denna utredning.

Med hänvisning till det anförda anser utskottet det inte vara lämpligt att föregripa PBL-kommitténs arbete genom att ta ställning till de förslag som

läggs fram i motion 2002/03:Bo226 (v) yrkande 1. Motionen avstyrks således i denna del.

Kvalitetsansvariges roll

Motion 2002/03:Bo226 (v) innehåller ytterligare ett förslag i en fråga som faller inom PBL-kommitténs direktiv. Det gäller den kvalitetsansvariges roll i byggprocessen.

Enligt bestämmelserna i PBL skall byggherren utse en kvalitetsansvarig för byggnadsarbeten som kräver byggnämnan. Den kvalitetsansvarige skall bl.a. se till att de kontrollplaner som upprättats för byggnadsarbetena följs och att erforderliga kontroller utförs.

I motion 2002/03:Bo226 (v) yrkande 2 föreslås att regeringen snarast, och utan att invänta PBL-kommitténs överväganden, bör lägga fram förslag med innebörden att den kvalitetsansvarige inte får ha någon anknytning till det byggprojekt som denne är ansvarig för. Motionärerna menar att det i dag är ganska vanligt att det föreligger en form av jävsförhållande mellan den kvalitetsansvarige och byggherren eller byggaren.

Ett liknande förslag om krav på en opartisk kvalitetsansvarig läggs fram i Centerpartiets partimotion 2002/03:Bo267 yrkande 43. Även enligt denna motion är det nödvändigt att regeringen snarast lägger fram förslag om ändringar i PBL med denna inriktning.

Bostadsutskottet kan instämma i att frågan om den kvalitetsansvariges roll behöver övervägas ur flera olika aspekter och då inte minst gällande den fråga som motionärerna särskilt lyfter fram. Utskottet anser emellertid inte att det finns tillräckliga skäl att lyfta ut denna fråga från kommitténs uppdrag och låta utreda den i särskild ordning. Det bör erinras om att kommittén skall redovisa sitt arbete i delbetänkanden och själv har att överväga hur olika frågor bör prioriteras i utredningsarbetet. Kommittén har således möjlighet att särbehandla sådana frågor som det anses vara särskilt motiverat att snabbt ta ställning till. Samtidigt kan det finnas skäl att hålla samman överväganden som rör de roller och det ansvar som parterna i byggprocessen skall ges enligt byggnadslagstiftningen. Utskottet anser att avvägningen mellan dessa två intressen bäst sker inom ramen för kommitténs arbete.

Bostadsutskottet avstyrker med denna motivering motionerna 2002/03:Bo226 (v) yrkande 2 och 2002/03:Bo267 (c) yrkande 43.

Ansvarsfrågor i byggandet

I motion 2002/03:Bo203 (mp) diskuteras bl.a. de problem med delat ansvar som kan bli följden av olika entreprenadformer. Motionärerna menar att den nuvarande regleringen av ansvarsförhållandena för byggprojekt leder till att de miljömässiga frågorna inte beaktas tillräckligt. En utredning bör därför tillsättas för att klargöra om byggsektorn klarar sitt frivilliga producentansvar (yrkande 1) och överväga frågor om lagstiftning om utökat ansvar (yr-

kande 2). I utredningen bör också övervägas möjligheten att utse en helhetsansvarig aktör vid en byggnation (yrkande 3).

Motion 2002/03:A242 (kd) tar upp olika problem i inomhusmiljön. Motionärerna menar att det krävs en tydligare reglering av ansvarsförhållandena så att de produkter som används i ett byggprojekt inte leder till en dålig inomhusmiljö. I motionens yrkande 9 föreslås därför att PBL ses över i syfte att klarlägga produktansvaret.

Även när det gäller dessa förslag om ansvarsfrågorna i byggandet vill utskottet hänvisa till PBL-kommitténs kommande arbete. Regleringen av det ansvar som byggherren åläggs enligt den nuvarande byggnadslagstiftningen är således en av de frågor som särskilt skall övervägas. Kommittén skall enligt sina direktiv bl.a. analysera den förändrade byggherrollen och överväga om systemet för tillsyn och kontroll är ändamålsenligt. Det framhålls att ”kommittén bör se över lagstiftningen med utgångspunkt i att den nu gällande ansvarsfördelningen mellan samhället och enskilda i sina huvuddrag inte bör ändras. Däremot kan olika parter uppgifter, roller och ansvar inom kontrollsystemet behöva förtydligas och utvecklas. I sammanhanget bör den förändrade byggherrollen särskilt belysas liksom frågor om ansvar.”

Utskottet vill vidare erinra om att frågor om ansvar för byggprocessen och byggnader också tas upp i flera andra utredningar. Byggherrens redovisade nyligen i sitt betänkande (SOU 2002:115) vissa förslag om bl.a. byggfel och ansvaret för dem. Förslagen gäller bl.a. inrättandet av en bygghaverikommission med uppgift att utreda orsakerna till byggfel i enskilda fall, försöksverksamhet med fördjupad och samordnad tillsyn över byggandet samt föreskrifter om fuktdimensionering och fuktmätning före och under byggandet.

Frågorna om producentansvarets innebörd har givetvis också ett starkt samband med frågor som rör omfattningen av det försäkringsskydd som krävs för de olika parterna i ett byggprojekt. Regeringen har tillkallat en särskild utredare för att allsidigt belysa frågor om byggnadsdeklarationer, byggnadsregister och byggförsäkringar (dir. 2002:93). Utredaren skall bl.a. utvärdera om lagen (1993:320) om byggförsäkringar fungerar på det sätt som varit avsett samt föreslå de lagändringar som kan vara motiverade. Vidare skall utredaren överväga om kravet på en byggförsäkring bör utvidgas till att avse även andra byggnader än bostadshus. Småhusutredningen föreslog i ett betänkande år 2000 (SOU 2000:110) att kravet på att det skall finnas en byggförsäkring när en byggnad uppförs också skall omfatta alla småhus. Frågan bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Som framgår av redovisningen ovan är ansvarsfrågorna i byggandet redan föremål för överväganden som även torde omfatta de frågeställningar som tas upp i de aktuella motionerna. En begäran från riksdagen om att en utredning skall tillsättas på området är därför inte motiverad i dagsläget. Resultatet av det pågående arbetet bör inväntas. Motionerna 2002/03:Bo203 (mp) och 2002/03:A242 (kd) yrkande 9 avstyrks således.

Certifiering av rivningsföretag

Kristdemokraterna tar i sin partimotion 2002/03: MJ432 upp problemen med farligt avfall i bygg- och rivningssektorn. Motionärerna framhåller att det är viktigt att den ökande mängden miljöfarligt avfall omhändertas på rätt sätt. I motionens yrkande 13 föreslås att regeringen tillsätter en utredning om möjligheten att införa frivillig certifiering eller ackreditering av rivningsföretag.

Bostadsutskottet har erfarit att olika frivilliga certifieringssystem som kan användas av bl.a. företag verksamma med rivningsarbeten redan finns att tillgå. Riv- och saneringsentreprenörerna inom Sveriges Byggindustrier förordar att deras medlemmar använder ett av dessa system – Bf 9K. Detta system ägs och drivs av Stockholms Byggmästarförening samt certifieras av Statens Provnings- och Forskningsinstitut (SP). Målgruppen för systemet är främst små och medelstora företag inom byggindustrin.

Mot den redovisade bakgrunden saknas tillräcklig anledning för riksdagen att förorda en utredning med föreslagna inriktningen. Motionsförslaget avstyrks således.

Miljöanpassat byggande m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsförslagen om

- nationella handlingsprogram m.m., *jämför reservationerna 5 (c, mp) och 6 (kd)*,
- det sunda huset,
- miljö- och energideklarationer av bostäder, *jämför särskilt yttrande 3 (v)*,
- regler för ventilationssystem, *jämför reservation 7 (c)*,
- urinseparerande avloppssystem, *jämför reservation 8 (mp)*.

Nationella handlingsprogram m.m.

Två motioner innehåller förslag om att nationella handlingsprogram för bl.a. ett kretsloppsanpassat byggande och en god inomhusmiljö bör utarbetas.

Enligt Centerpartiets partimotion 2002/03:Bo267 är det hög tid att på bred front introducera ekologiskt riktiga metoder i allt byggande. Motionärerna anser emellertid att intresset från byggföretagen för ekologiskt hållbart byggande har minskat. Ett nationellt handlingsprogram för kretsloppsanpassat byggande bör därför utarbetas (yrkande 37). Vidare anføres att statens stöd för teknisk utveckling på byggområdet måste utformas så att en ekologisk byggteknik blir möjlig att tillämpa i alla större byggprojekt (yrkande 38). Det finns i dag kunskap om de faktorer i den byggda miljön som påverkar människors hälsa. Därför bör regeringen snarast utarbeta ett nationellt handlingsprogram för boende och hälsa (yrkande 42).

En motsvarande begäran om att regeringen skall utarbeta ett nationellt handlingsprogram för inomhusmiljöfrågorna förs fram i motion 2002/03:Bo291 (kd) yrkande 22. I motionen hänvisas till omfattande brister i inomhusmiljön och ett ökande antal allergier. Sammantaget anses den komplexa bilden av inomhusmiljöproblemen motivera att regeringen tar initiativ till ett nationellt handlingsprogram för inomhusmiljöfrågorna.

Förslagen i de två aktuella motionerna utgår från uppfattningen att det är nödvändigt att successivt ställa om byggproduktionen till en både ekologiskt och hälsomässigt hållbar inriktning. I denna övergripande fråga råder det inte några delade meningar. Bostadsutskottet har under en lång rad år – ofta i bred politisk enighet – givit uttryck för en motsvarande uppfattning. Utskottet har också i flera avseenden sökt initiera och påskynda olika insatser som kan ge sektorn stöd i förändringsarbetet. Det finns god grund för uppfattningen att även regeringen delar utskottets syn på vikten av ett mer miljö- och hälsoanpassat byggande.

Den fråga som motionerna närmast aktualiserar är om riksdagen skall förordna att ett eller flera s.k. nationella handlingsprogram införs med den inriktning som motionärerna föreslår, dvs. för kretsloppsanpassat byggande, boende och hälsa samt för inomhusmiljöfrågor. Utskottet vill erinra om att ett arbete med denna inriktning och bredd bedrivs bl.a. inom ramen för det av riksdagen beslutade miljömålsarbetet. Ett av de fastställda miljökvalitetsmålen avser God bebyggd miljö och innebär att den bebyggda miljön skall utgöra en god och hälsosam livsmiljö. Riksdagen har även beslutat om ett antal delmål inom detta område, bl.a. avseende byggnaders påverkan på hälsan.

Miljökvalitetsmålen definierar det tillstånd för den svenska miljön som miljöarbetet skall sikta mot. Delmålen anger inriktning och tidsperspektiv i det fortsatta konkreta miljöarbetet. Kopplat till miljömålsarbetet är också ett tydligt uppföljningssystem som gör en effektiv mål- och resultatstyrningsprocess möjlig. Avsikten är att successivt konkretisera arbetet genom fler delmål och genom att lägga fast vilka åtgärder som behöver vidtas för att uppnå de uppsatta målen. Det skulle således kunna hävdas att miljömålsarbetet i sig är att betrakta som ett nationellt handlingsprogram.

Enligt utskottets mening är det centrala givetvis att ett program- eller mål- arbete leder fram till åtgärder för att uppnå de uppsatta målen om en god och hälsosam boendemiljö. Utskottet är även i fortsättningen berett att ta ställning till konkreta förslag om olika åtgärder som bör vidtas med denna inriktning och vid behov söka driva på utvecklingen. Det kan exempelvis handla om förändringar i bygglagstiftningen. Som framgått ovan pågår för närvarande en översyn av flera regelsystem som har betydelse för bygg- och bostadssektorn. Det har även under de senaste åren tagits ett flertal initiativ såväl från staten som från byggsektorn i syfte att sprida medvetenheten om behovet av ett miljöanpassat byggande. Det skulle emellertid föra alltför långt för utskottet att i detta sammanhang gå in på alla de enskilda frågor som har betydelse för

omställningen av bygg- och bostadssektorn i den riktning som förordas i motionerna.

Mot den redovisade bakgrunden avstyrker utskottet motionerna 2002/03:Bo267 (c) yrkandena 37, 38 och 42 samt 2002/03:Bo291 (kd) yrkande 22.

Det sunda huset

I motion 2002/03:A242 (kd) yrkande 8 föreslås att erfarenheterna från forskningsprojektet Det sunda huset tas till vara och utvecklas.

Det sunda huset är benämningen på ett insatsområde för Formas (Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande). Inom ramen för detta insatsområde ges stöd till ett stort antal forskningsprojekt med inriktning mot miljö- och hälsoperspektiven i byggnader. Insatsområdet är för närvarande inne på sin andra treårsperiod som löper 2001–2003. De hittillsvarande resultaten har redovisats bl.a. i olika rapporter, seminarier och konferenser, senast i en konferens om fukt i byggnader och hälsa som arrangerades i samarbete mellan ett flertal myndigheter och organisationer.

Bostadsutskottet ser mycket positivt på den forskning som bedrivs i syfte att öka kunskapen på det aktuella området. Utskottet delar givetvis även motionärernas uppfattning att det är av stor vikt att nyvunna kunskaper sprids och kommer till användning inom bygg- och bostadssektorn. Det är emellertid inte en uppgift för riksdagen att ta ställning till formerna för spridning av erfarenheterna från olika forskningsprogram. När det gäller mer principiella frågor om spridning av forskningsresultaten har nyligen Bygghälsokommissionen i sitt betänkande (SOU 2002:115) lämnat vissa förslag om ett mer systematiskt återförande av kunskap från byggforskningen till byggsektorn. Det gäller bl.a. utökade uppgifter för Boverket att bygga upp, koordinera och förmedla kunskapen från forskningen. Kommissionens betänkande remissbehandlas för närvarande av regeringen.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet den aktuella motionen.

Miljö- och energideklaration av bostäder

Fördelarna med att införa ett system för deklARATION av bostäder och andra byggnader framhålls i två motioner.

I motion 2002/03:Bo212 (s) föreslås ett snabbt införande av miljödeklarationer för fastigheter. Motionären hänvisar till de erfarenheter som vunnits av det uppdrag som Boverket haft att genomföra kvalitetsdeklarationer av bostäder.

Enligt motion 2002/03:Bo233 (v) bör ett system för miljö- och energideklarationer av bostäder vara i bruk senast år 2006. I motionen anfördes att deklARATIONerna skulle tvinga fastighetsägarna att uppmärksamma fel och brister och möjliggöra aktiva val för konsumenterna. Riksdagen bör i ett tillkännagivande framhålla att deklARATIONerna skall vara en obligatorisk, offentlig handling och på sikt innehålla en bredare redovisning än de uppgifter om radon, ventilation och energianvändning som är aktuella i en nu pågående utredning.

Det pågående arbete som motionärerna syftar på avser den särskilda utredare som regeringen tillkallat för att allsidigt belysa frågor om byggnadsdeklarationer, byggnadsregister och byggförsäkringar (dir. 2002:93). Av direktiven framgår att utredaren med bl.a. befintliga frivilliga deklarationer som grund skall lämna förslag till utformning av en grundläggande obligatorisk eller frivillig byggnadsdeklaration omfattande såväl nya som befintliga byggnader. Deklarationerna skall utformas så att där kan redovisas i vilken utsträckning en byggnad motsvarar samhällets tekniska egenskapskrav enligt lagen om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk m.m. Förhållandena beträffande radon, ventilation och energianvändning skall ingå.

Bakgrunden till det nu pågående utredningsarbetet är i korthet följande. På bostadsutskottets förslag gjorde riksdagen hösten 1995 ett tillkännagivande om deklaration av bostäder (bet. 1995/96:BoU1). Innebörden i tillkännagivandet var att ett system för kvalitetsdeklaration av bostäder borde utvecklas och komma i praktiskt bruk så snart som möjligt. Regeringen gav därefter Boverket i uppdrag att utveckla ett sådant system. Boverket redovisade sin utredning år 1998. Därefter gav regeringen Boverket ett förnyat uppdrag att genomföra en försöksverksamhet med utgångspunkt från verkets förslag. Boverket redovisade resultatet av försöksverksamheten samt sina förslag år 2001. Vid sidan av Boverkets utredning och försöksverksamhet har under de senaste åren flera andra system för deklaration av bostäder utvecklats.

Regeringen redovisade våren 2001 i en proposition om vissa inomhusmiljöfrågor (prop. 2001/02:128) sin bedömning av hur arbetet med byggnadsdeklarationer bör föras vidare. Regeringen framhöll bl.a. att flera frågor om deklarationerna behövde övervägas ytterligare, bl.a. gällande frivillighet kontra obligatorium och vilka egenskaper som i första hand bör deklarerars. Bostadsutskottet uttalade i samband med beredningen av propositionen sin förståelse för att de avvägningar som redovisas i propositionen kan behöva utredas ytterligare innan definitiv ställning tas till ett system för deklaration av bostäder (bet. 2001/02:BoU14).

Som framgått av den redovisade bakgrundsbeskrivningen finns det fortfarande vissa frågor som behöver belysas innan definitiv ställning tas i frågan om ett system för deklarationer av bostäder och andra byggnader. I avvaktan på resultaten från den pågående utredningen bör de aktuella motionerna avslås.

Regler för ventilationssystem

Boverkets regler för ventilation i byggnader behöver enligt Centerpartiets partimotion 2002/03:Bo267 yrkande 41 ses över. Regeringen bör enligt motionen ges i uppdrag att belysa olika aspekter på mekanisk och naturlig ventilation samt föreslå åtgärder så att dessa två system kan samverka. Motionärerna anser att det finns stora problem med mekanisk ventilation och framhåller i stället fördelarna med självdragsventilation. Enligt motionen motverkar gällande bestämmelser användningen av självdragsventilation. En översyn av dessa bestämmelser bör därför göras. Vidare bör enligt motionen Bover-

kets arbete inom ventilationsområdet liksom ventilationsindustrins påverkan ingående granskas av ett opartiskt organ.

Bostadsutskottet har vid tidigare tillfällen behandlat ett motsvarande yrkande om ventilation, senast våren 2002. Utskottet har vid dessa tillfällen framhållit att gällande byggregler om ventilation i huvudsak är utformade som funktionskrav och att det inte anges vilken teknisk lösning som skall väljas för ventilationen i olika byggnader. Funktionskraven på inomhusluftens kvalitet anger bl.a. att byggnader skall utformas så att god luftkvalitet erhålls och att ventilationssystemen skall dimensioneras så att erforderlig mängd uteluft tillförs byggnaden. Utskottet har vid sina tidigare överväganden mot bl.a. denna bakgrund inte funnit det erforderligt med något tillkännagivande med anledning av motionsyrkandet.

Bostadsutskottet vidhåller sin uppfattning men anser samtidigt att reglerna för ventilation, i likhet med andra byggregler, regelbundet bör ses över och vid behov revideras om ny kunskap kommit fram. Utskottet har också erfarit att Boverket nu har inlett en mer omfattande översyn av gällande byggregler (Boverkets föreskrifter 1993:57 med ändringar). Arbetet inriktas inledningsvis på de avsnitt i regelsamlingen som gäller hygien, hälsa och miljö (kap. 6) samt energihushållning och värmeisolering (kap. 9), dvs. de avsnitt som är centrala i frågor om ventilation. Det får därför förutsättas att eventuella problem med nuvarande utformning av regler om ventilation kan hanteras i detta sammanhang.

Utskottet avstyrker således motion 2002/03:Bo267 (c) yrkande 41.

Urinseparerande avloppssystem

Staten bör enligt motion 2002/03:Bo264 (s) medverka till att på olika sätt stödja och påskynda utbyggnaden av en ny avloppsteknik med urinseparerande system. Enligt motionen medför den nuvarande avloppstekniken stor miljömässig belastning på havsvatten och grundvatten. Motionären anser att de urinseparerande avloppssystemen i många fall utgör en mycket bra ersättning för dagens miljöbelastande lösningar.

Bostadsutskottet kan instämma i att det finns ett behov av att utveckla och introducera nya miljöanpassade lösningar för avloppshanteringen både för enskilda fastigheter och för tätbebyggelse. Det bör emellertid samtidigt framhållas att ett omfattande utvecklingsarbete har bedrivits på detta område under senare år. Detta har till stor del skett med stöd av olika statliga medel. Det är nu viktigt att erfarenheterna från dessa satsningar ges stor spridning. Detta sker exempelvis genom Statens institut för ekologisk hållbarhet (IEH) som på sin Internethemsida redovisar erfarenheter från dessa satsningar och länkar till olika pågående och avslutade projekt.

Av övriga statliga insatser på det aktuella området kan nämnas en kunskapsammanställning som Naturvårdsverket tagit fram i samarbete med ett flertal andra intressenter och som redovisades i september 2002 under rubriken Robusta, uthålliga små avloppssystem. Syftet med rapporten har varit att sammanställa, syntetisera och preliminärt värdera den internationella kun-

skapen om olika miljöanpassade tekniker och systemlösningar för enskilda och små anläggningar för samlad bebyggelse.

En översyn av va-lagstiftningen har inletts (dir. 2002:46). En av utgångspunkterna för översynen är att va-lagstiftningen skall bidra till en hållbar utveckling och en god resurshushållning samt utformas så att den möjliggör va-lösningar som tillgodoser moderna krav på miljöhänsyn och resurshushållning. Vidare har frågor om separerande avloppssystem aktualiserats i det pågående miljömålsarbetet. I den strategi för giftfria och resurssnåla kretslopp som regeringen presenterat i detta sammanhang framhålls att det är väsentligt att uppmärksamma möjligheten att använda sorterande system vid en översyn av föreskrifterna för nyanläggning av enskilda avlopp.

Som framgår av den kortfattade redovisningen ovan är den i motionen aktualiserade frågan föremål för överväganden och olika insatser även utan ett riksdagens tillkännagivande. Motion 2002/03:Bo264 (s) avstyrks således.

Säkerheten i byggnader

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsförslagen om

- barnsäkerheten i äldre bostäder, *jämför reservation 9 (kd, v, c, mp)*,
- jordfelsbrytare i lokaler med barn,
- brandvarnare, *jämför reservation 10 (v)*,
- sprinkleranläggningar.

Barnsäkerheten i äldre bostäder

Barns fysiska säkerhet i boendemiljön är enligt motion 2002/03:Bo232 (v) en mycket viktig fråga. Samtidigt konstateras att tillgänglig statistik visar att hemmet och dess närhet är den miljö där barn oftast råkar ut för skador. Ett av skälen till detta är att barnsäkerhetskraven inte omfattar hus som är byggda före 1973 eller ombyggda före 1976. Lagstiftningen bör därför ses över dels utifrån vilka krav som skall gälla, dels vilka krav som kan ställas på de befintliga hus som inte omfattas av dagens krav (yrkande 2).

Utskottet behandlade motsvarande yrkande föregående år och anförde då (bet. 2001/02:BoU9 s. 21) följande.

Det kan med fog hävdas att bostadsutskottet och riksdagen varit en pådrivande kraft när det gäller att söka förbättra säkerheten i boendemiljön. Sålunda gjorde riksdagen redan våren 1997 på bostadsutskottets förslag ett tillkännagivande om barnsäkerhet i byggnader (1996/97:BoU12). Enligt utskottet borde frågan ges hög prioritet och särskild vikt läggas på informationsinsatser. Utskottet ansåg det viktigt att de erfarenheter som vunnits om barnsäkerhet i byggnader gavs stor spridning genom information om vilka krav som följde av gällande regler, men också om vad som kunde åstadkommas med enkla medel på frivillig väg. Regeringen

har också återkommit till riksdagen med den begärda redovisningen. När det gäller Boverkets byggregler har en skärpning genomförts avseende balkongräcken och balkonginglasningar.

De senast vidtagna åtgärderna har gällt kraven på säkerhet i nybyggnationen. De krav som förts fram i såväl de nu aktuella motionerna som i tidigare motioner avser krav på åtgärder i den befintliga bebyggelse som inte omfattas av dagens regler. De bostäder som avses är bostäder byggda före 1973 eller ombyggda före 1976.

När bostadsutskottet tidigare har behandlat motsvarande förslag har utskottet understrukit att frågan om barnsäkerhet i byggnader är av sådan vikt att den bör vara föremål för kontinuerlig uppmärksamhet från berörda myndigheter och övriga parter som kan bidra till en bättre barnsäkerhet. Ett arbete med denna inriktning har nu inletts. Regeringen har sålunda hösten 2001 tillsatt en särskild delegation – Barnsäkerhetsdelegationen – med uppgift att se över och arbeta med frågor om säkerhet och förebyggande av skador i barns och ungdomars miljö. En fråga som enligt direktiven (dir. 2001:79) skall uppmärksammas särskilt i arbetet är säkerhetsreglerna i bostäder. Delegationen skall därför beskriva och analysera hur olycksfallsmönstren i olika delar av bostadsbeståndet ser ut. Om analysen visar att det behövs åtgärder i form av förändrad lagstiftning skall delegationen lämna förslag till sådana åtgärder.

Som framgår av redovisningen ovan pågår nu en översyn med den inriktning som motionärerna efterfrågar. Uppdraget kommer att slutredovisas i december 2003. Utskottet har erfarenhet att delegationen har för avsikt att särskilt uppmärksamma den fråga som motionärerna lyfter fram, dvs. barnsäkerheten i hus som är byggda före 1973 eller ombyggda före 1976. Det finns således inte skäl att nu föregripa delegationens överväganden. Enligt utskottets mening bör resultatet av detta arbete avvaktas. Därefter kommer det sannolikt att finnas skäl för utskottet att ta upp frågan till förnyad prövning.

Med hänvisning till att den översyn av lagstiftningen som begärs i motion 2002/03:Bo232 (v) redan pågår avstyrker utskottet det aktuella yrkandet.

Jordfelsbrytare i lokaler med barn

Frågan om säkerhet för barn i byggnader tas upp i ytterligare en motion. I motion 2002/03:Bo296 (s) föreslås att det införs ett krav på jordfelsbrytare i alla offentliga lokaler där barn vistas. Motionärerna hänvisar till att det i dag finns krav på att jordfelsbrytare installeras vid nyuppförande av bostäder, daghem m.m. Förslaget innebär att också befintliga lokaler där barn vistas bör utrustas med jordfelsbrytare.

Även frågan om elsäkerheten i lokaler där barn vistas behandlades av utskottet föregående år (bet. 2001/02:BoU9 s. 22). Utskottet redogjorde då för gällande regler som bl.a. innebär att den elektriska installationens gruppledningar skall skyddas av jordfelsbrytare vid nyuppförande av bostäder, grundskolor, fritidshem och daghem. Detsamma gäller vid utbyte av befintliga gruppcentraler. Detta innebär att bostäder och lokaler där barn vistas successivt kommer att förses med jordfelsbrytare dels genom nyproduktion, dels i samband med ombyggnader som omfattar elinstallationerna i byggnaden. Utskottet anförde mot denna bakgrund följande.

Bostadsutskottet kan instämma i att det vore önskvärt om hela det befintliga byggnadsbeståndet, och då särskilt bostäder och de lokaler där barn vistas, snarast skulle kunna förse med en så god elstandard som ny elteknik och jordfelsbrytare ger möjlighet till. Ingrepp i befintliga elinstallationer är emellertid ofta tekniskt komplicerade och kostsamma att genomföra. Det får därför accepteras att en förbättring av säkerhetsstandarden på det sätt som motionärerna efterfrågar tar en viss tid att genomföra. Det bör emellertid understrykas att gällande regelverk ställer höga krav på elstandarden även i de fall när inte jordfelsbrytare är obligatorisk. Vidare kan det erinras om att det i dag finns enkla lösningar som kan höja elstandarden utan att en fast jordfelsbrytare installeras i en anläggnings gruppcentral. Exempelvis finns det på marknaden billiga portabla jordfelsbrytare som kan användas för att höja elstandarden i delar av befintliga elsystem.

Bostadsutskottet delar sammanfattningsvis motionärernas uppfattning att frågor om elsäkerheten, särskilt i lokaler där barn vistas, bör ägnas stor uppmärksamhet. Det är angeläget att de myndigheter som har uppgifter inom det aktuella området och övriga berörda parter informerar om de möjligheter som finns att förbättra elsäkerheten i våra byggnader. En ökad användning av jordfelsbrytare utgör en viktig del i dessa strävanden. Utskottet är emellertid i dagsläget inte berett att ställa sig bakom ett krav på att jordfelsbrytare skall installeras i den befintliga bebyggelsen utöver vad som följer av den nyligen genomförda revideringen av starkströmsföreskrifterna.

Som framgått ovan i avsnittet om barnsäkerheten i äldre bostäder har regeringen tillsatt en särskild delegation – Barnsäkerhetsdelegationen – med uppgift att se över och arbeta med frågor om säkerhet och förebyggande av skador i barns och ungdomars miljö. Elsäkerhetsverket är genom en av ledamöterna representerat i delegationen. Det får förutsättas att även de aktuella elsäkerhetsfrågorna kommer att övervägas i Barnsäkerhetsdelegationens arbete.

Utskottet avstyrker motion 2002/03:Bo296 (s) med hänvisning till det anförda.

Brandvarnare

I fyra motioner läggs fram förslag om att ett särskilt lagkrav på brandvarnare och brandlarm i bostäder skall införas. Förslag med denna inriktning finns i motionerna 2002/03:Bo217 (s), 2002/03:Bo218 (s), 2002/03:Bo240 (c) och 2002/03:Bo307 (s). I motionerna hävdas att de nuvarande kraven på detta område är oklara och otillräckliga. Motionärerna hänvisar vidare till det stora antal bränder som årligen leder till dödsfall och till den förebyggande effekt som användningen av brandvarnare visat sig ha.

Bostadsutskottet har vid flera tidigare tillfällen behandlat förslag om ett utvidgat krav på brandvarnare i olika byggnader. Senast föregående år redogjorde utskottet i detta sammanhang för det rådande rättsläget på området och vissa insatser för att öka användningen av brandvarnare (se bet. 2001/02:BoU9 s. 24). Här skall endast kortfattat återges innebörden i gällande regler.

Genom Boverkets byggregler ställs krav på att nya bostadshus skall förse med ”anordning för tidig upptäckt av brand samt utrymningslarm”. För be-

fintliga hus har räddningstjänstlagen (1986:1102) av ansvariga myndigheter tolkats så att det även där finns krav på brandvarnare eller motsvarande anordning. Enligt 41 § räddningstjänstlagen skall ägare av byggnader i skäligen omfattning hålla utrustning för bl.a. släckning av brand och i övrigt vidta de åtgärder som behövs för att förebygga brand och för att hindra eller begränsa skador till följd av brand. Statens räddningsverk har i allmänna råd om brandvarnare tolkat innebörden av paragrafen så att varje byggnad som stadigvarande eller tillfälligt används för bostadsändamål bör vara försedd med fast installerad och fungerande brandvarnare eller motsvarande anordning för tidig varning vid brand. Kravet på skäligt brandskydd enligt räddningstjänstlagens bestämmelser gäller i hela landet. Flera kommuner har emellertid beslutat att brandförsvaret genom brandsyn och på andra sätt skall verka för att alla bostäderna i kommunen skall ha fungerande brandlarm.

I gällande byggregler ställs således krav på brandvarnare eller motsvarande utrustning för nya bostadshus. Den fråga som bostadsutskottet närmast har att ta ställning till är därför om retroaktivt verkande krav på brandvarnare bör tas in i byggnadslagstiftningen och i de byggregler som ges ut med stöd av denna. Däremot får frågan om räddningstjänstlagens utformning i det aktuella avseendet närmast anses ligga inom försvarsutskottets beredningsområde. Bostadsutskottet har emellertid erfarit att ett förslag till ny räddningstjänstlag för närvarande bereds inom Regeringskansliet. I den mån motionerna innebär krav på förändringar i denna lag kommer det således inom en snar framtid att ges tillfälle för sådana överväganden i samband med riksdagens beredning av den kommande propositionen.

Bostadsutskottet har i frågan om byggnadslagstiftningens omfattning i det aktuella avseendet inte ansett att det för närvarande finns tillräckliga skäl att närmare överväga en utvidgning till att omfatta befintliga hus enligt förslagen i motionerna. Utskottets ställningstagande har skett både mot bakgrund av räddningstjänstlagens tillämpning och de omfattande informationsinsatser som berörda myndigheter och organisationer genomfört under de senaste åren inom det brandförebyggande området. Regeringen har också i olika sammanhang understrukit vikten av fortsatta insatser för att förebygga bränder och begränsa antalet omkomna. Senast den 23 december 2002 framhöll försvarsminister Leni Björklund i ett frågesvar i riksdagen att hon uppfattar installation av brandvarnare som en mycket viktig åtgärd och att arbetet för ett säkrare samhälle måste fortsätta.

Sammanfattningsvis kan utskottet konstatera att frågan om installation av brandvarnare under de senaste åren har uppmärksamats på ett helt annat sätt än tidigare av såväl berörda myndigheter som av ett ökande antal kommuner. Även regeringen följer uppmärksamt utvecklingen. Ett riksdagens tillkännagivande i enlighet med förslagen i de aktuella motionerna kan därmed inte nu anses vara nödvändigt.

Sprinkleranläggningar

En ökad användning av sprinkleranläggningar skulle enligt motion 2002/03:Bo308 (s) leda till att skadorna i samband med brand reduceras avsevärt. Motionären anser därför att regeringen bör verka för att det införs regler om sprinkleranläggningar i bostäder.

Något krav på användning av sprinkleranläggningar i bostäder finns inte i byggnadslagstiftningen. Sprinklersystem används däremot ibland som en frivillig åtgärd för att höja brandsäkerheten eller som ett alternativt sätt att uppfylla byggreglernas brandskydds krav, exempelvis för att kompensera en större träexponering vid byggande av vissa flervåningsbyggnader i trä.

Möjligheten att använda sprinklersystem har också uppmärksammats i olika sammanhang av berörda myndigheter och organisationer. Exempelvis har Räddningsverket nyligen framhållit fördelarna med sprinkleranläggningar i en skrivelse till Boverket med förslag till åtgärder för att minska antalet omkomna till följd av brand. Räddningsverket anser att en dialog bör komma till stånd om framför allt behovet av sprinkleranläggningar i serviceboenden och andra särskilda boendeformer för äldre och personer med hjälpbehov.

Bostadsutskottet är för dagen inte berett att föreslå några åtgärder med anledning av den aktuella motionen. Utskottet ser emellertid positivt på att olika vägar prövas för att öka brandsäkerheten i bostadshus och i andra byggnader. En ökad användning av olika former av sprinklersystem är sannolikt en av de åtgärder som kan bidra både till en ökad personsäkerhet och till en begränsning av egendomsskadorna när brand uppstår. De vidare övervägandena i frågan inom de berörda myndigheterna får visa om det finns skäl att kräva särskilda åtgärder i vissa boendeformer.

Med hänvisning till det anförda avstyrks motion 2002/03:Bo308 (s).

Tillgängligheten i boendemiljön

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsförslagen om

- krav på tillgänglighet, *jämför reservation 11 (fp, kd, c)*,
- behovet av hissar, *jämför reservation 12 (c)*.

Krav på tillgänglighet

Förslag om att bl.a. de krav som ställs i plan- och bygglagen på tillgänglighet och användbarhet för funktionshindrade skall förstärkas eller förtydligas förs fram i fyra motioner.

Enligt motion 2002/03:So362 (fp) yrkande 3 bör regeringen lägga fram ett förslag om ändringar i PBL med krav på att rimliga anpassningsåtgärder för funktionshindrade vidtas såväl vid nybyggnation som i befintliga byggnader.

Motionärerna hänvisar till ett förslag med denna innebörd som var aktuellt år 1995 men inte då fördes fram av regeringen.

I motion 2002/03:So457 (kd) hävdas att det fortfarande byggs otillgängligt och oanvändbart för funktionshindrade i Sverige. Enligt yrkande 3 i motionen bör det därför genomföras en utredning med syfte att förtydliga de krav på tillgänglighet som finns i PBL.

Centerpartiet föreslår i sin partimotion 2002/03:Bo267 yrkande 29 att riksdagen i ett tillkännagivande skall framhålla vikten av att äldre och funktionshindrade kan påverka samhällsplaneringen. Motionärerna konstaterar att det på många håll görs goda insatser för ökad handikappanpassning. Mycket återstår dock att göra, bl.a. enkla åtgärder som att fasa av trottoarkanter.

I motion 2002/03:Bo279 (s) yrkande 1 förordas att överväganden om förstärkta krav på tillgänglighet enligt PBL och BVL kommer till stånd. Enligt motionens yrkande 2 skall krav på god tillgänglighet vara en förutsättning för statligt stöd till bomässor. Motionären konstaterar att bebyggelse på såväl bomässor som i övrigt har bristande tillgänglighet trots de krav som finns i gällande byggnadslagstiftning.

Mot bakgrund av vad som föreslagits i motionerna avseende tillgängligheten i bebyggelsen vill utskottet anföra följande.

Inom bostadsutskottet har det sedan länge rått en bred enighet när det gäller betydelsen av att tillgänglighetsfrågorna ges stor uppmärksamhet i planeringen och byggandet av den fysiska miljön. Frågor om hur tillgängligheten i bebyggelsen skall kunna förbättras har också varit föremål för ingående diskussioner och överväganden. Utskottet har i dessa sammanhang betonat vikten av att bebyggelsemiljön görs tillgänglig för alla. Det bör också framhållas att de krav på tillgänglighet som ställs upp i plan- och byggnadslagstiftningen i flera avseenden har skärpts under de senaste åren. Arbetet med att förbättra tillgängligheten måste emellertid drivas vidare tills vi uppnått ett samhälle som kan sägas erbjuda en god tillgänglighet för hela befolkningen. Utskottet vill med anledning av motionsförslagen om en skärpning av regelsystemet om tillgänglighet kortfattat erinra om delar av det arbete som pågår med denna inriktning och om de nyligen genomförda skärpningarna i PBL.

Det lagförslag som efterlyses i motion 2002/03:So362 (fp) och som var aktuellt år 1995 avser sannolikt ett förslag som ursprungligen lades fram i ett betänkande av den då arbetande Plan- och byggutredningen (SOU 1994:36). Utskottet vill erinra om att ett motsvarande lagförslag sedermera lades fram av regeringen hösten 2000 och beslutades av riksdagen våren 2001 (prop. 2000/01:48, bet. 2000/01:BoU5). Lagändringen, som trädde i kraft den 1 juli 2001, innebär att föreskrifter med mer preciserade krav kan utfärdas vad gäller användbarheten för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga i samband med iordningställande och ändring av bl.a. allmänna platser. Vidare har en möjlighet införts att genom föreskrifter ställa krav på att enkelt avhjälpna hinder mot tillgänglighet och användbarhet skall undanröjas i vissa befintliga miljöer. Det gäller lokaler dit allmänheten har tillträde och allmänna platser. Boverket har med stöd av lagändringen utformat förslag till

föreskrifter som har remissbehandlats. Ett omfattande arbete har också lagts ned på att analysera konsekvenserna av olika åtgärder och på att ta fram allmänna råd och goda exempel. Utskottet kan konstatera att exempelvis frågan om avfasning av trottoarkanter som tas upp i en av motionerna behandlas i förslaget till föreskrifter.

När det sedan gäller behovet av eventuella ytterligare förändringar av plan- och bygglagstiftningen i syfte att förtydliga kraven på en tillgänglig och användbar utformning av bebyggelsen vill utskottet återigen erinra om PBL-kommitténs arbete. Kommitténs direktiv pekar tydligt ut dessa frågor som en viktig utgångspunkt för översynen av plan- och bygglagstiftningen. Vidare skall kommittén pröva vilka förändringar i lagstiftningen som behövs för en effektiv kontroll av att samhällskraven på byggnader infrias, t.ex. kraven på tillgänglighet. Utskottet vill understryka att detta kan vara en väl så viktig fråga i arbetet med att uppnå en bättre tillgänglighet som lagkraven om tillgänglighet i sig. Det hjälper således inte med aldrig så omfattande lagkrav om sedan dessa bestämmelser glöms bort i något led i byggprocessen. Det är därför också viktigt att hitta arbetsformer som gör att tillgänglighetsfrågorna beaktas redan på ett tidigt stadium så att kostsamma ändringsarbeten kan undvikas. Kommitténs uppgift att belysa handikapporganisationernas inflytande i plan- och byggprocessen kan få stor betydelse i detta sammanhang. Även i övrigt får det förutsättas att PBL-kommittén i flera sammanhang kommer in på den frågan om hur äldre och funktionshindrade kan påverka samhällsplaneringen som tas upp i Centerpartiets partimotion.

Den särskilda fråga om tillgängligheten på bomässor som tas upp i en av motionerna behandlades även föregående år då utskottet anförde bl.a. följande i denna fråga (bet. 2001/02:BoU9 s. 21).

Bostadsmässorna avser normalt bostäder som efter mässperioden kommer att användas som permanentbostäder på den plats där de uppförts. Det innebär att bostäderna och den omgivande miljön skall svara mot de krav på tillgänglighet som ställs med stöd av plan- och bygglagen. Det får mot den bakgrunden förutsättas att bostäderna liksom bostadsområdet blir tillgängligt på det sätt som följer av lagstiftningen och de till denna kopplade byggreglerna. Samtidigt kan naturligtvis själva mässperioden och visningsverksamheten som sådan kräva olika anordningar och tillfälliga arrangemang som kan medföra svårigheter vad beträffar tillgängligheten. Med tanke på den planering som föregår mässorna får det förutsättas att också tillgänglighetsaspekten beaktas inför själva mässan.

Slutligen vill utskottet erinra om att riksdagen våren 2000 antog en nationell handlingsplan för handikappolitiken (prop. 1999/2000:79, bet. SoU14, yttr. BoU6y). Regeringen redovisade i december 2002 i en skrivelse (skr. 2002/03:25) hittills vidtagna åtgärder och planerade insatser. I denna skrivelse finns redovisade ett antal genomförda åtgärder och planerade insatser med den inriktning som efterlyses i de aktuella motionerna. Regeringen avser att vart tredje år i en skrivelse återkomma till riksdagen med en redogörelse för hur arbetet med att genomföra handlingsplanen fortskrider.

Med hänvisning till det anförda anser bostadsutskottet att det i dagsläget inte skulle tjäna något reellt syfte med ett allmänt inriktat tillkännagivande

från riksdagen med en begäran om ytterligare åtgärder för att åstadkomma en mer tillgänglig och användbar bebyggelse och utemiljö. Utskottet vill emellertid samtidigt understryka att det i själva sakfrågan inte råder några delade meningar. Arbetet med den i motionerna förordade inriktningen måste således även i fortsättningen ges hög prioritet.

Behovet av hissar

I ytterligare två motioner tas frågor om tillgängligheten i boendemiljön upp. Övervägandena i dessa motioner gäller i första hand ett ökande behov av hissar i flerbostadshus till följd av den allt större andelen äldre i befolkningen.

En översyn behöver enligt motion 2002/03:Bo280 (s) genomföras av möjligheterna att förbättra för äldre personer att bo kvar i sina lägenheter. Olika möjligheter till anpassningar bör prövas som hissinstallationer, förbättrad belysning och olika anpassningar såväl i de gemensamma utrymmena som i de enskilda lägenheterna.

I motion 2002/03:Bo283 (c) föreslås att en utredning analyserar kostnaderna för ett utökat statligt stöd till hissar i hyreshus (yrkande 1). Vidare föreslås att regeringen utarbetar en plan för ökad tillgänglighet i hyresbostäder (yrkande 2).

Även i denna fråga vill utskottet hänvisa till vad som ovan anförts om det pågående arbetet med att förbättra tillgängligheten i den byggda miljön. Den fråga som motionärerna tar upp understryker att tillgänglighet inte bara skall ses som ett särintresse för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga. De tillgänglighetsskapande åtgärderna innebär ofta en bättre utformning av den byggda miljön för hela befolkningen. I olika delar av livets skeden kan dessutom behovet av en god tillgänglighet öka även för den del av befolkningen som inte i första hand åsyftas när behovet av tillgänglighetsskapande åtgärder diskuteras. Vikten av en sådan syn på tillgängligheten kommer, som även motionärerna framhåller, att understrykas av en allt större andel äldre i befolkningen. Även de strävanden som finns att underlätta kvarboende i vanliga bostäder kommer att förutsätta en bättre tillgänglighet i bostadsbeståndet.

Ett särskilt problem i detta sammanhang är givetvis det äldre bostadsbestånd med flera våningar som inte från början försågs med hiss. Frågan om hur omfattande behovet av hissinstallationer är och hur det bör tillgodoses rymmer emellertid många aspekter förutom önskemålet om en god tillgänglighet. Det gäller bl.a. de byggnadstekniska och estetiska problem som ofta gör sig gällande när hissinstallationer utförs i det äldre bostadsbeståndet, men givetvis också de ekonomiska frågorna. Det är därför viktigt att en diskussion kommer till stånd om vad som är möjligt att åstadkomma i detta bostadsbestånd för att förbättra tillgängligheten mot bakgrund av den ökande andelen äldre i befolkningen. Ett lämpligt forum för en sådan diskussion och vidare överväganden är den parlamentariska äldreberedningen – Senior 2005, som regeringen tillkallade i slutet av 1998. Utgångspunkterna för beredningens arbete är de förändrade krav som ställs på samhället när både antalet och

andelen äldre i befolkningen ökar. Senast den 1 maj 2003 skall beredningen redovisa resultatet av sitt arbete till regeringen.

Ett diskussionsbetänkande som Senior 2005 presenterade föregående år (SOU 2002:29) har remissbehandlats. Behovet av hissar i bostadsbebyggelsen har tagits upp av flera remissinstanser. Boverket, som är en av dessa remissinstanser, har också i en skrivelse till regeringen i juni 2002 tagit upp frågan. Skrivelsen är en redovisning av ett uppdrag till Boverket att definiera sin roll som sektorsansvarig myndighet för handikappolitiken och redovisa förslag till etappmål för hur myndigheten skall kunna uppfylla sin del av de handikappolitiska målen. Ett av dessa etappmål är att den övervägande delen av bostadsbeståndet senast 2010 skall vara tillgängligt och användbart för funktionshindrade och äldre. Boverket uppmärksammar under detta etappmål avsaknaden av hiss som ett stort problem och redovisar tänkbara metoder för olika former av tillgänglighetsskapande åtgärder.

Bostadsutskottet kan således konstatera att de frågor som tas upp i de aktuella motionerna är föremål för diskussioner och överväganden i ett flertal sammanhang. Utskottet är därför inte i dagsläget berett att ta ställning till vilka konkreta åtgärder som kan komma att behöva vidtas när det gäller tillgängligheten i det äldre bostadsbeståndet.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionerna 2002/03:Bo280 (s) och 2002/03:Bo283 (c).

Bostadsanpassningsbidrag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsförslagen om

- översyn av lagen om bostadsanpassningsbidrag, *jämför särskilt yttrande 4 (fp)*,
- bostadsanpassningsbidrag för elöverkänsliga, *jämför reservation 13 (kd, v, c, mp)*.

Översyn av lagen om bostadsanpassningsbidrag

I anslutning till de behandlade frågorna om tillgängligheten i boendemiljön tar utskottet här upp förslag som gäller utformningen och tillämpningen av lagen (1992:1574) om bostadsanpassningsbidrag. Enligt denna lag är kommunerna skyldiga att lämna bidrag till vissa former av anpassning av bostäder i syfte att ge personer med funktionshinder möjlighet till ett självständigt liv i ett eget boende.

Utskottet tar först upp två motioner som föreslår att en översyn skall göras av vissa bestämmelser i lagen om bostadsanpassningsbidrag.

Motion 2002/03:Bo244 (m) tar upp bestämmelserna om dels bostadsanpassningsbidrag i samband med köp eller byte av bostad, dels möjligheten till bidrag för återställande av en tidigare anpassad bostad. I den första frågan

anser motionärerna att de bestämmelser som innebär att bidrag för kostnadskrävande åtgärder i samband med köp eller byte av bostad endast utgår om det finns särskilda skäl – 9 § – ofta tillämpas utan att tillräckligt beslutsunderlag föreligger. I den andra frågan anser motionärerna att återställningsbidrag även bör utgå för egnahem och inte som i dag – 11 § – endast till hyresbostäder samt för vissa åtgärder i bostadsrättshus.

Förslaget om en översyn av lagen om bostadsanpassningsbidrag i motion 2002/03:Bo257 (s) tar upp den rättspraxis som har utvecklat sig när det gäller vissa mer kostsamma anpassningsåtgärder i hyreshus och bostadsrättshus. Enligt denna praxis kan i vissa fall kommunen avslå en ansökan om bidrag med hänvisning till att det finns andra sätt att tillgodose den funktionshindrades behov. Det kan exempelvis handla om att en anpassad och mer lämplig lägenhet kan erbjudas i närområdet. Motionärerna menar emellertid att det inte tas tillräcklig hänsyn till önskemål om kvarboende vid tillämpningen av denna praxis.

Bostadsutskottet anför följande med anledning av de två motionerna,

Som framgått tidigare lägger utskottet stor vikt vid frågor om att bostadsmiljön i möjligaste mån skall vara tillgänglig och anpassad för allas behov. Målet är givetvis att bebyggelsen redan från början skall ges en sådan utformning att anpassningsåtgärder endast behöver vidtas i undantagsfall. Bostadsanpassningsbidrag har emellertid fortfarande en mycket viktig roll att spela när det gäller den individuella anpassningen i och i nära anslutning till bostäder i särskilt äldre hus. Ramarna för hur denna bidragshantering skall gå till sätts upp i lagen om bostadsanpassningsbidrag. Den praktiska tillämpningen av bidragsbestämmelserna sköts emellertid av landets kommuner. Boverket har vid sin tillsyn av kommunernas bidragshantering under senare tid kunnat konstatera brister i olika avseenden. Verket har i sin tillsynsrapportering gjort regeringen uppmärksam på denna fråga och även tagit upp en väl fungerande bidragshantering som ett av de prioriterade etappmålen i den ovan omnämnda redovisningen av Boverkets sektorsansvar inom handikappolitiken.

Bostadsutskottet ser mycket allvarligt på att Boverket kunnat konstatera att kommunernas bidragshantering brister i vissa avseenden. Det kan mot denna bakgrund inte uteslutas att de problem som tas upp i de aktuella motionerna till viss del kan ha samband med bidragshanteringen snarare än med lagens utformning som sådan.

Vad gäller de två förslag om översyn av gällande regler som tas upp i motion 2002/03:Bo244 (m) har utskottet kunnat konstatera att de även förts fram till regeringen genom en skrivelse från Handikappombudsmannen. Boverket har avgivit ett remissutlåtande över denna skrivelse, och en beredning pågår för närvarande av frågan inom Regeringskansliet.

Även frågan i motion 2002/03:Bo257 (s) om rättspraxis i vissa fall kommer att bli föremål för uppmärksamhet. Ett utslag i Regeringsrätten i december 2002 (mål nr 101-2000) i ett överklagat ärende anses delvis kunna komma att påverka praxis i de aktuella fallen. Ärendet avsåg ett kommunalt beslut om att avslå en ansökan om bidrag för installation av trapphiss i flerbostads-

hus för att möjliggöra kvarboende. Kommunen hänvisade i stället till en handikappanpassad lägenhet i samma bostadsområde. Regeringsrätten ansåg emellertid att bidrag skulle utgå i detta fall. Utskottet har erfarit att avgörandet i Regeringsrätten medfört att Boverket avser att se över det aktuella avsnittet i sin handbok med råd och exempel för kommunernas bidragshantering.

Utskottet kan sammanfattningsvis konstatera att de frågor som tas upp i de aktuella motionerna är eller kommer att bli föremål för överväganden. Det får anses vara befogat att avvakta bl.a. regeringens ställningstagande till Handikappombudsmannens skrivelse och Boverkets tillsynsrapporter. Något tillkännagivande i de aktualiserade frågorna kan därför i dagsläget inte anses vara erforderligt. Motionerna avstyrks således.

Bostadsanpassningsbidrag för elöverkänsliga

I ytterligare två motioner behandlas villkoren för bostadsanpassningsbidrag. Dessa motioner tar upp frågan om bidrag skall utgå för anpassning av elöverkänsligas bostäder.

Enligt motion 2002/03:So361 (c) yrkande 6 bör det slås fast att bostadsbidrag skall utgå för detta ändamål. Motionärerna vänder sig mot att Boverket i sin handbok om bostadsanpassningsbidrag anger att bidrag inte utgår till s.k. elsanering.

Även enligt motion 2002/03:Bo268 (s) yrkande 1 bör elöverkänsliga ges samma rätt till bostadsanpassningsbidrag som andra funktionshindrade. I motionens yrkande 6 föreslås att möjligheten att utrusta alla offentliga byggnader med elfria zoner bör övervägas.

Som konstateras i de aktuella motionerna är rättsläget för närvarande sådant att kommunerna inte kan anses vara skyldiga att lämna bostadsanpassningsbidrag för s.k. elsanering. Däremot förekommer det att kommuner på frivillig basis i vissa fall ger bidrag för s.k. elsanering av bostäder. Tolkningen av rättsläget i den aktuella frågan framgår bl.a. av Boverkets handbok för bostadsanpassningsbidraget. Till grund för den redovisade uppfattningen hänvisar verket till ett yttrande från Socialstyrelsen och ett avgörande i kamrarrätten. Socialstyrelsen har också i en rapport anförts att kunskapsläget i den aktuella frågan är sådant att belagda samband saknas mellan exponering för elektriska och magnetiska fält i bostaden och de symptom som åberopats vid ansökan om bidrag.

Utskottet har vid flera tidigare tillfällen behandlat motionsförslag om bostadsanpassningsbidrag för elöverkänsliga. Vid det senaste tillfället anförde utskottet bl.a. följande (bet. 2001/02:BoU1 s. 63).

Bostadsutskottet bör inte uttala sig i frågan om bostadsanpassningsbidragslagens tillämpning i en viss typ av ärenden. Däremot kan utskottet vidhålla sin tidigare redovisade uppfattning att det är önskvärt med en över landet enhetlig tillämpning av lagen. Möjligheten att få stöd bör inte vara avhängig av vilken kommun man är bosatt i. Det grundläggande problemet i sammanhanget står emellertid att finna i att det fortfarande, trots ett mångårigt forsknings- och utredningsarbete, saknas en samsyn

om de huvudsakliga orsakerna till elöverkänslighetsproblemen. På samma sätt finns fortfarande en betydande osäkerhet om hur man bäst skall komma till rätta med problemet och om den typ av åtgärder som kan innefattas i begreppet elsanering alltid är den bästa lösningen. Det finns därför starka skäl att kräva fortsatta ansträngningar från alla inblandade instanser så att kunskapsläget ger underlag för en bredare samsyn i dessa frågor. En sådan utveckling kan också förväntas bidra till en lösning av det problem som motionärerna uppmärksammar.

Bostadsutskottet kan konstatera att något egentligt genombrott i forskningsläget på det aktuella området fortfarande inte kan anses ha gjorts. Utskottet går här inte vidare in på denna fråga men kommer inom kort i ett betänkande om planfrågor att ta upp motioner om problem med strålning från bl.a. mobiltelefonimaster och kraftledningar. I detta sammanhang avser utskottet att kortfattat redogöra för forskningsläget och resultatet av genomförda studier om hälsoeffekterna i dessa sammanhang.

Utskottet vidhåller sitt tidigare redovisade ställningstagande när det gäller den fråga som tas upp i motionerna 2002/03:So361 (c) yrkande 6 och 2002/03:Bo268 (s) yrkande 1. Det kan således inte anses vara lämpligt att riksdagen uttalar hur bostadsanpassningsbidragslagens bestämmelser skall tolkas i den aktuella frågan. Bostadsutskottet förutsätter emellertid att de berörda myndigheterna följer det pågående forsknings- och utredningsarbetet och aktualiserar tillämpningen av bidragsreglerna så snart som det framkommer resultat som motiverar detta.

Utskottet anser inte heller att kunskapsläget i dag är sådant att riksdagen bör förorda att alla offentliga byggnader förses med elfria zoner i enlighet med förslaget i motion 2002/03:Bo268 (s) yrkande 6.

De aktuella yrkandena avstyrks med hänvisning till det anförda.

Buller i byggnader

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsförslagen om

- bullerbegränsande åtgärder i lokaler, *jämför reservation 14 (c)*,
- bullerbegränsande utförande av installationer, *jämför reservation 15 (mp)*.

Bullerbegränsande åtgärder i lokaler

Två motioner om buller i byggnader behandlas i detta betänkande. Utskottet kommer inom kort i sitt betänkande om planfrågor också att ta ställning till ett antal motionsförslag om planering för en tystare utomhusmiljö.

Utskottet tar först upp ett förslag i motion 2002/03:A239 (c) yrkande 22 om att ett program för bullerdämpande åtgärder i offentliga lokaler bör utarbetas. Motionärerna hänvisar till de höga ljudnivåer som råder i exempelvis

lokaler för barnomsorg och de effekter som bl.a. valet av byggmaterial kan ha i detta sammanhang.

Det bör inledningsvis påpekas att frågor om problemen med höga ljudnivåer kan vara aktuella att behandla i många olika sammanhang. De frågor som i första hand gäller bl.a. arbetsmiljö- och hälsoskyddslagstiftningens tillämpning på buller bereds inom riksdagen av andra utskott. Bostadsutskottet har emellertid att överväga byggnadslagstiftningens krav som kan få betydelse för den akustiska miljön vid exempelvis valet av byggmaterial och utformning av lokalerna. Bestämmelser på detta område finns bl.a. i förordningen (1994:1215) om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m. där det i 7 § anges att byggnadsverk skall vara projekterade och utförda på ett sådant sätt att buller, som uppfattas av brukarna eller andra personer i närheten av byggnadsverket, ligger på en nivå som inte medför risk för dessa personers hälsa och som möjliggör sömn, vila och arbete under tillfredsställande förhållanden. I Boverkets byggregler anges närmare hur byggnader skall dimensioneras och utformas med hänsyn till förekommande bullerkällor och så att uppkomst och spridning av störande ljud begränsas.

För verksamheter i befintliga byggnader har givetvis tillämpningen av bl.a. hälsoskyddslagstiftningen stor betydelse. Socialstyrelsen har också givit ut allmänna råd om buller inomhus och höga ljudnivåer (SOSFS 1996:7) som bl.a. lämnar riktvärden och rekommendationer för bedömning av sanitär olägenhet.

Bostadsutskottet har erfarit att de regelverk som ställer upp olika krav på bullerdämpande åtgärder kommer att ses över. I en proposition om inomhusmiljöfrågor våren 2001 (prop. 2001/02:128) redovisade regeringen vissa frågor om buller och angav i detta sammanhang att Socialstyrelsen kommer att få i uppdrag att utvärdera sina allmänna råd och identifiera olika åtgärder för att komma till rätta med problemet med höga ljudnivåer inomhus. Socialstyrelsen fick i augusti 2002 uppdraget att, i samråd med berörda myndigheter, utvärdera om regelverket kring höga ljudnivåer är ändamålsenligt och ger avsedd effekt. Uppdraget skall redovisas senast den 31 mars 2003.

I propositionen om inomhusmiljöfrågor hänvisade regeringen även till det under miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö av riksdagen fastställda delmålet för buller och aviserade sin avsikt att återkomma med ytterligare delmål för buller efter en första utvärdering av miljömålen. Regeringen aviserade även sin avsikt att uppdraga åt berörda myndigheter att samordna sina krav i olika avseenden bl.a. vad gäller mätmetoder för ljudnivåer.

Bostadsutskottet kan konstatera att olika statliga åtgärder med betydelse för den i motionen aktualiserade frågan för närvarande vidtas. När det däremot gäller utformningen i det enskilda fallet av exempelvis en barnomsorgslokal ingår det givetvis i respektive huvudmans ansvar att vidta de åtgärder som kan vara nödvändiga för att hälsovådliga ljudnivåer skall kunna undvikas.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion 2002/03:A239 (c) yrkande 22.

Bullerbegränsande utförande av installationer

Frågan om de produktkrav på bullerbegränsande utförande som bör ställas vid upphandling av fläktar m.m. tas upp i motion 2002/03:Bo204 (mp) yrkande 4. Yrkandet innebär att det vid upphandling bör undersökas om den aktuella tekniska utrustningen finns i annat utförande med lägre ljudnivå.

Bostadsutskottet delar givetvis motionärernas uppfattning att de akustiska egenskaperna är en av de frågor som bör beaktas vid upphandling av produkter som skall ingå i en byggnad. Det kan emellertid inte anses vara erforderligt att riksdagen i ett särskilt tillkännagivande skall framhålla detta för regeringen. Motionen avstyrks således.

Utskottet vill i sammanhanget erinra om ett tillkännagivande våren 1998 från riksdagen på bostadsutskottets förslag (bet. 1997/98:BoU4) om problemen med s.k. lågfrekvent buller, dvs. den typ av ljudstörningar som ofta kan förekomma från fläktar m.m. Regeringen uppdrog till Boverket att genomföra en utredning av frågan. Boverket redovisade en rapport i november 2000 där det konstateras att lågfrekvent buller upplevs som störande där det uppträder, att de tekniska möjligheterna att förebygga och åtgärda sådant buller är goda och att de myndighetskrav som gäller lågfrekventa ljud i bostäder är ändamålsenliga. Vad gäller lågfrekventa ljud från installationer utomhus, vanligen fläktar, finns enligt Boverkets uppfattning en lucka i bygglovshanteringen. Regeringen lämnade i propositionen om inomhusmiljö (prop. 2001/02:128 s. 27) en redovisning till riksdagen samt sin syn på frågan. I redovisningen angavs bl.a. att den av Boverket uppmärksammade frågan om bygglovshanteringen kommer att behandlas i anslutning till översynen av plan- och bygglagstiftningen.

Övriga krav på byggnader

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsförslagen om

- direktverkande elvärme, *jämför reservation 16 (v, c, mp)*,
- förutsättningar för energirådgivning,
- regler för äldreboende,
- byggande i trä, *jämför reservation 17 (fp, kd, c)*.

Direktverkande elvärme

Enligt förordningen om tekniska egenskapskrav på byggnader m.m. (10 §) skall i byggnader som innehåller bostäder eller arbetslokaler uppvärmningssystemet i skäligen utsträckning utformas så att skilda energislag kan användas utan omfattande ändringar. En- och tvåbostadshus som i huvudsak skall värmas upp med el eller naturgas skall ha en sådan planlösning att ett byte till uppvärmning med ett annat energislag underlättas. I fråga om en- och tvåbo-

stadshus gäller emellertid att de får förses med uppvärmningssystem för direktverkande elvärme om byggnaden har särskilt goda egenskaper när det gäller energihushållning.

Möjligheten att enligt det sistnämnda villkoret installera direktverkande elvärme vid nybyggnad eller ombyggnad av en- och tvåbostadshus tas upp i två motioner. I motion 2002/03:Bo226 (v) yrkande 3 bör denna möjlighet tas bort utom vad gäller fritidshus. Även i Centerpartiets partimotion 2002/03:Bo267 yrkande 40 föreslås att det införs ett förbud mot installation av direktverkande elvärme vid nybyggnad och omfattande ombyggnader. Förslagen i motionerna motiveras med behovet av att minska elanvändningen samt av att använda el till annat än uppvärmning.

Användningen av el för uppvärmningsändamål har sedan länge varit omdiskuterad i den energipolitiska debatten. Detta har särskilt gällt för direktverkande elvärme. Denna fråga har också uppmärksammats i samband med miljömålsarbetet. Regeringen angav sålunda i miljömålspropositionen att ett förbud mot direktverkande elvärme i nya byggnader borde analyseras. Mot denna bakgrund gav regeringen den 28 februari 2002 Boverket i uppdrag att genomföra en analys av konsekvenserna av ett eventuellt förbud mot uppvärmning med direktverkande elvärme i nya byggnader fr.o.m. år 2005. I uppgiften ingår också att se över möjligheterna att begränsa användningen i fritidshus. Analysen skall avse de tekniska och ekonomiska konsekvenserna av ett förbud. Uppdraget skall redovisas senast den 30 juni 2003.

Utskottet kan således konstatera att ett underlag för ställningstagande i den av motionärerna aktualiserade frågan för närvarande tas fram och kommer att redovisas inom en snar framtid. Enligt utskottets mening bör resultatet av det pågående arbetet avvaktas. Motionerna 2002/03:Bo226 (v) yrkande 3 och 2002/03:Bo267 (c) yrkande 40 avstyrks med hänvisning härtill.

Förutsättningar för energirådgivning

Förutsättningarna för kommunernas energirådgivning diskuteras i motion 2002/03:Bo309 (s). Enligt motionären behövs mer av styrmöjligheter och ökade möjligheter till ekonomisk stimulans för att energirådgivarna skall kunna förmå fastighetsägare att investera i energibesparande åtgärder. Riksdagen föreslås därför i ett tillkännagivande efterlysa en mer offensiv linje rörande bl.a. lagstiftning om energieffektivisering vid byggande av egna hem.

De frågor som tas upp i motionen berör överväganden på flera energipolitiska områden. Utskottet skall emellertid här avgränsa sig till att kort kommentera frågan om byggnadslagstiftningens krav på energieffektivt utförande av byggnader. Denna fråga ingår i direktiven för PBL-kommitténs arbete. Kommittén skall bl.a. föreslå erforderliga förändringar i plan- och bygglagen och i lagen om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk m.m. med syfte att minska behovet av tillförd energi för uppvärmning av befintliga byggnader. Avsikten är även att göra det möjligt att beakta det kommande direktivet om byggnaders energiprestanda i svensk lagstiftning.

Inom Boverket pågår också ett arbete inom flera områden med relevans för den i motionen aktualiserade frågan. Boverket har bl.a. regeringens uppdrag att utveckla ett system för nyckeltal för energianvändningen i byggnader. Som tidigare framgått i detta betänkande kommer också de gällande bestämmelserna avseende energihushållning och värmeisolering att tillhöra de frågor som först kommer att övervägas i den inledda översynen av Boverkets byggregler.

Vad som anförts i motion 2002/03:Bo309 (s) föranleder inte utskottet att föreslå något tillkännagivande från riksdagen. Motionen avstyrks.

Regler för äldreboende

Behovet av nya former för äldreboende tas upp i motion 2002/03:Bo291 (kd) yrkande 20. Motionärerna framhåller särskilt behovet av en ”mellanboendeform” som ett steg mellan en vanlig bostad och särskilt äldreboende. Enligt motionen bör Boverket ges i uppdrag att förenkla regelsystemet så att sådana boendeformer kan skapas.

Utskottet har de två senaste åren (senast i bet. 2001/02:BoU9) behandlat motsvarande motionsyrkanden och då anför följande.

I huvudsak gäller samma egenskapskrav på bostäder oavsett om de är avsedda att användas av personer i en viss ålderskategori eller ej. Vissa särregler finns emellertid i Boverkets byggregler för bl.a. särskilda boendeformer för äldre. Enligt dessa regler är det möjligt att göra vissa avsteg från de regler som gäller för övriga bostäder. Det gäller framför allt möjligheten att göra vissa inskränkningar i den enskilda lägenhetens standard och ersätta detta med gemensamma lösningar för flera bostäder.

Det framgår inte av den aktuella motionen i vilka avseenden som det nuvarande regelverket anses motverka den form av boende som motionärerna förespråkar. Utskottet har därför inte underlag för vidare överväganden i frågan.

Bostadsutskottet avstyrker det nu aktuella motionsyrkandet av samma skäl.

Byggnad i trä

Frågor om en ökad träanvändning inom byggandet har under de senaste åren lyfts fram i olika sammanhang. Föregående år behandlades förslag inom detta område av både bostadsutskottet (bet. 2001/02:BoU9) och näringsutskottet (bet. 2001/02:NU12). På näringsutskottets förslag gjorde riksdagen också ett tillkännagivande i syfte att driva på ett pågående arbetet med att utforma ett nationellt handlingsprogram för en ökad träanvändning. I tre av motionerna från 2002 års allmänna motionstid förordas att riksdagen ytterligare skall understryka att åtgärder behöver vidtas i detta syfte.

Centerpartiet hänvisar i sin partimotion 2002/03:Bo267 till riksdagens beslut föregående år om ett nationellt handlingsprogram. Enligt motionens yrkande 12 bör riksdagen nu framhålla att det är av största vikt att detta handlingsprogram fullföljs.

Även enligt motion 2002/03:N233 (c) yrkande 3 bör riksdagen framhålla vikten av åtgärder för ett ökat byggande i trä. Motionärerna anser att det krävs politiska beslut med denna inriktning, exempelvis en satsning på stora träbyggnader med stat och kommuner som föregångare.

I motion 2002/03:Bo319 (s) framhålls en rad nationella, regionalpolitiska, ekonomiska och miljömässiga skäl till ett ökat byggande i trä. Tre yrkanden i denna motion skall behandlas här. Regeringen bör fullfölja riksdagens begäran om ett handlingsprogram med inriktning på en ökad andel träkonstruktioner inom byggsektorn (yrkande 1). En särskild satsning bör göras för att öka andelen flerbostadshus i trä (yrkande 2). Regeringen bör ta initiativ till en samordning med norska och finska insatser inom träbyggnadsområdet (yrkande 8).

Som framgått ovan gjorde riksdagen våren 2002 ett tillkännagivande om vikten av att fullfölja det arbete som regeringen då redan hade inlett med att ta fram program för en ökad träanvändning dels avseende ett nationellt s.k. träkluster, dels med inriktning mot en ökad träanvändning i byggandet.

I den första frågan, dvs. det nationella träklustret, fattade regeringen i september 2002 beslut om att Nutek (Verket för näringslivsutveckling) skall genomföra ett program enligt det förslag som verket presenterat tidigare under sommaren. Programmet som är inriktat på att stärka samarbeten kring t.ex. produkt- och systemutveckling med stor marknadspotential kommer att ha en ekonomisk ram om 20 miljoner kronor och löpa under perioden 2002–2004.

I den andra frågan, som är mer direkt inriktad på byggsektorn, fattade regeringen den 12 december 2002 beslut om att tillkalla en förhandlare för att tillsammans med trä- och byggsektorn utarbeta en långsiktig strategi för ökad träanvändning i byggande och i byggprodukter. Strategin skall syfta till att moderna träbaserade byggsystem skall bli bättre etablerade på marknaden. Förhandlaren skall senast den 1 december 2003 lämna förslag till en strategi och plan till åtgärder till regeringen.

De aktuella motionerna är väckta under början av hösten 2002 och har således inte kunnat beakta de åtgärder som regeringen sedermera vidtagit för att tillgodose riksdagens tillkännagivande från våren 2002. Bostadsutskottet kan emellertid konstatera att initiativ nu har tagits som ger förutsättningar för att arbetet med att öka träanvändningen i byggandet skall kunna drivas på i enlighet med riksdagens önskemål. Det kan därför i dagsläget inte anses vara motiverat med ett nytt tillkännagivande från riksdagen med den i motionerna föreslagna inriktningen. Den av regeringen utsedde förhandlaren måste givetvis ges en möjlighet att utarbeta en konkret plan över vilka åtgärder som behöver vidtas för att en ökad användning av trä i byggandet skall komma till stånd. Det får förutsättas att regeringen därefter återkommer med förslag i de eventuella frågor som behöver underställas riksdagen för beslut.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Byggnad i miljöer med lokal särprägel (punkt 1) (m, c)

av Marietta de Pourbaix-Lundin (m), Margareta Pålsson (m), Rigmor Stenmark (c) och Peter Danielsson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Bo223 yrkande 12.

Ställningstagande

I Sverige finns det många miljöer som präglas av olika tidsepoker och av olika byggnadstraditioner. Ett exempel på detta är de många byar som karakteriseras av att där finns en blandad bebyggelse som omfattar såväl bostäder och småföretagsamhet som jordbruk. Det är samhällen där gårdarna ligger tätt och där livsstilen många gånger bygger på gamla traditioner. Utvecklingen i samhället i övrigt har inneburit att dessa byar i dag representerar en värdefull typ av miljö som måste bevaras och tas till vara. Den blandning av olika verksamheter som finns i dessa små samhällen och den särprägel som detta skapar har också gjort dem till attraktiva boendemiljöer.

En förutsättning för att dessa byar skall bestå och kunna behålla sin särprägel är att de kan fortsätta att utvecklas. Det innebär att de som bosätter sig där måste ta hänsyn till och acceptera att mångsidigheten består. För att dessa samhällens karaktär och särdrag skall bestå fordras att alla verksamheter ges möjlighet till förändring och utveckling. En förutsättning för att så skall bli fallet är att inte bara de boendes utan också de olika näringsverksamheternas krav på byns utveckling kan tillgodoses.

Det tycks i dag råda oklarhet kring vilken utbyggnad av t.ex. småföretagsverksamhet som kan komma till stånd inom ramen för pågående markanvändning. Denna oklarhet är enligt vår mening olycklig, då den bl.a. riskerar att stoppa utvecklingen i byar och mindre samhällen med en särpräglad blandning av boende och annan verksamhet. En utredning bör därför tillsättas för att se över behovet av att klargöra dagens lagstiftning på denna punkt. Syftet med utredningen bör vara att skapa förutsättningar för att såväl boende som näringsverksamhet kan fortgå i dessa särpräglade miljöer.

Det vi nu med anledning av motion 2002/03:Bo223 (m) yrkande 12 anført om byggande i miljöer med lokal särprägel bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

2. Samrådspåikt inför markarbeten (punkt 2) (m, kd, c)

av Göran Hägglund (kd), Marietta de Pourbaix-Lundin (m), Margareta Pålsson (m), Rigmor Stenmark (c) och Peter Danielsson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anføres i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Bo223 yrkande 11.

Ställningstagande

I en relativt stor omfattning förekommer det att gator, torg och andra allmänna platser grävs upp för att nya ledningar skall kunna läggas ned eller för att befintligt ledningsnät skall kunna repareras. Arbetena är i många fall så omfattande att de allvarligt inskränker tillgängligheten till omkringliggande fastigheter. Trots detta föreligger det normalt sett inte något krav på att information skall lämnas till eller samråd hållas med fastighetsägare eller andra berörda.

Ett stort antal butiker och andra serviceinrättningar i hyrda lokaler drabbas hårt vid grävarbeten på gator, torg m.m. Det kan leda till förluster och andra avbräck som kan äventyra deras möjligheter till fortsatt verksamhet. Särskilt utsatta är de mindre företagarna. Det förekommer att berörda näringsidkare inte erhåller någon information inför de arbeten som skall genomföras, eller att de inte ges tillräckliga möjligheter till samråd. Ett samråd ger butiksinnehavare och andra möjlighet att minska eller helt eliminera sina förluster till följd av arbetena. Vid samrådet kan lösningar tas fram för hur tillgängligheten till lokalerna skall ordnas, liksom hur skyltning och liknande åtgärder skall utformas, för att minska näringsidkarnas avbräck. Samrådet kan också ha betydelse för att en företagarevänlig tidpunkt för arbetena väljs. Samförstånds-lösningar torde vanligen innebära fördelar också för kommunen eller andra som utför grävningensarbetena. Även om det många gånger förekommer att information lämnas och samråd sker bör det införas en laglig skyldighet att vidta sådana åtgärder i syfte att garantera att näringsidkarna ges de bästa möjligheterna att minimera skadorna på sina företag. Skyldigheten bör naturligtvis inte omfatta brådskande arbeten eller sådana som genomförs endast under kortare tid eller på annat sätt är av mindre betydelse.

Det vi nu med anledning av motion 2002/03:Bo223 (m) yrkande 11 anført om samrådspåikt inför markarbeten bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

3. Kvalitetsansvariges roll (punkt 5) (v, c)

av Owe Hellberg (v), Rigmor Stenmark (c) och Sten Lundström (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03:Bo226 yrkande 2 och 2002/03:Bo267 yrkande 43.

Ställningstagande

Ansvarsförhållandena i byggprocessen behöver ses över av ett flertal olika skäl. En av de frågor som särskilt måste övervägas är den kvalitetsansvariges roll och uppgifter. Det finns starka skäl som talar för att lagstiftningens krav i dessa frågor bör förändras. I nuvarande regelsystem har den kvalitetsansvarige en allt för begränsad roll och kraven är delvis otydliga.

Det är nödvändigt att ansvarsfrågorna i byggprocessen blir allsidigt belysta på det sätt som kan ske inom PBL-kommittén. En rad exempel under de senaste åren på byggfusk och oklara ansvarsförhållanden när byggfel upptäckts visar också att ansvarsfrågorna bör vara en högt prioriterad uppgift när PBL-kommittén lägger fast tidplanen för sitt arbete.

Flera av de frågeställningar som gäller den kvalitetsansvariges roll kan inte ses helt separat från övriga frågor om byggherrens och byggarens ansvar. Enligt vår uppfattning kan emellertid en av de frågor om den kvalitetsansvariges roll som kommit att diskuteras under senare tid redan nu ges sin lösning. Vi anser att det är självklart att den kvalitetsansvarige inte skall få stå i beroendeställning till den som svarar för ett byggprojekt. Denna typ av jävsförhållanden riskerar givetvis både att minska förtroendet för den kvalitetsansvariges arbete och till att kontrollerna inte utförs med tillräcklig noggrannhet.

Ett lagförslag med krav på en oberoende och opartisk kvalitetsansvarig bör snabbt kunna tas fram utan att PBL-kommitténs överväganden om ansvarsfrågorna i övrigt behöver inväntas. Regeringen bör därför snarast lägga fram ett förslag med denna inriktning.

Det vi nu med anledning av motionerna 2002/03:Bo226 (v) yrkande 2 och 2002/03:Bo267 (c) yrkande 43 anfört om den kvalitetsansvariges oberoende roll bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

4. Ansvarsfrågor i byggandet (punkt 6) (mp)

av Helena Hillar Rosenqvist (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 6 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Bo203 och bifaller delvis motion 2002/03:A242 yrkande 9.

Ställningstagande

I motion 2002/03:Bo203 (mp) diskuteras ansvarsförhållandena inom byggsektorn. Brister och oklarheter på detta område har bidragit till ständigt återkommande byggskaandaler och rapporter om byggfusk. Tunnelbygget genom Hallandsåsen och fuktskandalen i Södra Hammarbyhamnen är bara två bland många fall under de senaste åren.

Grunden till problemen står bl.a. att finna i oklarheter när det gäller helhetsansvaret för en byggnation och det allt för begränsade producentansvaret på området. Byggbranschen utmärker sig genom att det finns flera aktörer i ett projekt. Byggherren anlitar arkitekt, entreprenör och underentreprenörer som tar byggmaterialet från olika firmor. Alla dessa aktörer har givetvis ett ansvar för bl.a. att material svarar mot miljökraven. Ofta finns det emellertid olika uppfattningar om hur ansvaret är fördelat dem emellan, särskilt när byggfel upptäckts i ett senare skede.

Inom byggbranschen används olika slags entreprenader. Ansvarsförhållandena skiljer sig beroende på om byggherren använder sig av en totalentreprenad eller om flera olika entreprenörer är inblandade. Det viktiga är emellertid att det är klart vem som har helhetsansvaret för att byggprojekt utförs på ett riktigt sätt så att bl.a. ett miljö- och hälsofarligt utförande kan undvikas. Problemet är att byggherren i dag ofta inte har de kunskaper inom bl.a. miljö, som ett producentansvar kräver.

Jag anser att en utredning bör genomföras som klarlägger hur byggsektorn klarar dagens frivilliga producentansvar och överväger formerna för en tydligare lagreglering på detta område. En viktig fråga för utredningen är också att överväga hur en tydlig reglering av en helhetsansvarig aktör för varje byggprojekt kan utformas. Huvudsyftet med en lagreglering är att det över huvud taget inte skall komma in miljöfarligt material i en byggnation. En viktig fråga är därför också att överväga regleringen av vilket material som kan tillåtas och vilka krav som skall ställas på entreprenörernas miljöpolicy.

Vad jag anfört ovan bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening. Det innebär att motion 2002/03:Bo203 (mp) tillstyrks och att även motion 2002/03:A242 (kd) yrkande 9 i huvudsak får anses vara tillgodosedd.

5. Nationella handlingsprogram m.m. (punkt 8) (c, mp)

av Rigmor Stenmark (c) och Helena Hillar Rosenqvist (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 8 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Bo267 yrkandena 37, 38 och 42 samt bifaller delvis motion 2002/03:Bo291 yrkande 22.

Ställningstagande

Det faktum att bostaden är en viktig del i människors värdeskapande är så självklart att det nästan inte behöver sägas. För att skapa livskvalitet i boendet krävs goda miljöer såväl inomhus som utomhus. Det handlar då om så grundläggande förhållanden som att bygga sunda hus och att undvika byggfusk. Det är också fråga om att planera bostadsområden så att det finns närhet till natur och grönområden.

En god livsmiljö är en avgörande faktor för människors välbefinnande och livskvalitet. Tillgången till ren luft, bullerfria miljöer och till grönområden måste garanteras i såväl storstäder som på landsbygden. Om vår boendemiljö hotas minskar människors möjlighet till självbestämmande. Det är därför nödvändigt att nu vända utvecklingen av våra samhällen så att den går mot en kretsloppsanpassning som ger förutsättningar för ett långsiktigt hållbart Sverige.

I utvecklingen mot ett kretsloppsanpassat samhälle är det hög tid att utnyttja de kunskaper som redan i dag finns och på bred front introducera ekologiskt riktiga metoder vid all planering och i allt byggande. Ekologiska lösningar kan tillämpas i allt samhällsbyggande. Det gäller såväl i stadsmiljö och mer storskaligt byggande som vid ombyggnad och upprustning av befintliga hus. Kretsloppsanpassade avloppssystem är en möjlighet i stadsområden. För att ytterligare stimulera en utveckling med denna inriktning måste statens stöd för teknisk utveckling på byggområdet i fortsättningen utformas så att ekologisk byggteknik blir standard i alla typer av byggprojekt.

I dagens samhälle fortsätter allergierna öka. Bakom ökningen ligger en rad faktorer i vår omgivande miljö, såväl inomhus som utomhus. Denna utveckling måste omedelbart stoppas. Det finns i dag tillräckliga kunskaper för att åstadkomma detta. Förutom allergier ger vår boendemiljö också upphov till andra problem som även de måste åtgärdas. Det gäller den negativa påverkan på människors hälsa av buller, magnetiska och elektriska fält, radon samt luftföroreningar från källor utanför våra byggnader.

Mot den nu beskrivna bakgrunden är det dags att ta krafttag för att bryta dagens negativa trend och få till stånd en utveckling som leder till i alla avseenden goda och sunda boendemiljöer i ett långsiktigt hållbart samhälle. Som ett led i strävandena att åstadkomma detta bör det i enlighet med förslagen i motion 2002/03:Bo267 (c) dels utarbetas ett nationellt handlingsprogram för kretsloppsanpassat byggande, dels ett nationellt handlingsprogram för boende och hälsa. Dessutom bör statens stöd för teknisk utveckling på byggområdet utformas så att en ekologisk byggteknik blir möjlig att tillämpa i alla typer av byggprojekt.

Vad vi nu med anslutning till förslagen i Centerpartiets partimotion Bo267 yrkandena 37, 38 och 42 anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Därmed blir också vad som föreslagits i motion 2002/03:Bo291 (kd) yrkande 22 i huvudsak tillgodosett.

6. Nationella handlingsprogram m.m. (punkt 8) (kd)

av Göran Hägglund (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Bo291 yrkande 22, bifaller delvis motion 2002/03:Bo267 yrkande 42 samt avslår motion 2002/03:Bo267 yrkandena 37 och 38.

Ställningstagande

I dag tillbringar en majoritet av befolkningen 90 % av sin tid inomhus. Inomhusmiljöns betydelse för vår hälsa och för vårt välbefinnande kan mot den bakgrunden inte nog betonas. Tyvärr svarar dock våra bostäder och andra lokaler där vi vistas inte alltid mot de krav som måste ställas på dem. Undersökningar har visat på stora brister vad gäller inomhusmiljön. Det gäller bl.a. fuktproblem, dålig ventilation och dåligt ljudklimat. Samtidigt har under senare år andelen barn med allergier och annan överkänslighet ökat påtagligt. Orsakerna till detta är till en del byggnadsrelaterade. För att bryta denna utveckling måste bostäder, förskolor, skolor, äldreboenden m.m. kvalitetssäkras. Ett av skälen till att så inte alltid är fallet är att kravspecifikationer för hälsa, miljö och social funktion ofta saknas i kommunerna vid ny- och ombyggnad av skolor.

Undermålig ventilation, nya oprövade bygg- och inredningsmaterial, stress under byggtiden, fukt- och mögelskador har bidragit till att nära en halv miljon människor upplever besvär och lidanden orsakade av inneklimatet. Därför behövs miljömärknings- och värderingssystem, byggvarudeklarationer och olika typer av miljöcertifiering.

Arbetsmiljölagen omfattar alla skolelever. Trots det är innemiljön i skolor på många håll mycket sämre än i kontorsmiljöer och industrilokaler. Det är mycket angeläget att våra barn har möjlighet att vistas i hälsosamma förskolor och skolor. Genom att integrera folkhälsoarbete med Agenda 21-arbetet för miljön kan förekomsten av astma och allergier minska.

Mot den beskrivna bakgrunden vill jag betona vikten av att bygga rätt, att finna goda metoder för deklaration av bostäder, att använda hälsovänliga möbler och att utveckla forskningen om påverkan från lågfrekvent buller.

Sammantaget leder det jag nu anfört till slutsatsen att de komplexa innemiljöproblemen endast kan lösas genom att ett övergripande grepp tas. I enlighet med förslaget i motion 2002/03:Bo291 (kd) yrkande 22 bör regeringen därför få i uppdrag att omedelbart ta initiativ till ett nationellt handlingsprogram för inomhusmiljöfrågor. Detta innebär att även förslaget i motion 2002/03:Bo267 (c) yrkande 42 får anses vara tillgodosett.

7. Regler för ventilationssystem (punkt 11) (c)

av Rigmor Stenmark (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Bo267 yrkande 41.

Ställningstagande

En god ventilation är av avgörande betydelse för en god inomhusmiljö. Trots detta välkända faktum är det alltför vanligt med bostäder och lokaler som har ett undermåligt inomhusklimat. Enligt min mening är detta helt onödigt. Det finns i dag goda kunskaper om ventilationssystem som har visat sig vara mer effektiva, hälsosamma och mindre kostnadskrävande än dagens så vanliga mekaniska ventilation. Självdrag eller naturlig ventilation är en väl beprövad ventilationsprincip i äldre hus. Med ny teknik är det i dag fullt möjligt att utveckla självdragstekniken så att den svarar mot dagens energi- och komfortkrav. Ett hinder för detta är dock att gällande bestämmelser och tillämpningen av dessa bestämmelser inte ger utrymme för en utveckling som leder till en jämn och god ventilation med låg energiförbrukning och liten materialåtgång. Förutsättningar bör dessutom skapas för att på olika sätt kombinera naturlig och mekanisk ventilation för att därigenom främja hälsa och samtidigt åstadkomma energibesparingar.

De slutsats som måste dras är att utvecklingen på ventilationsområdet inte primärt leder till en god och resurssnål mänsklig miljö, utan snarare till goda villkor för ventilationsindustrin. För att komma till rätta med problemen bör en översyn av gällande bestämmelser för ventilation göras i syfte att lyfta fram naturlig ventilation som en förstahandslösning. Som en del i detta arbete bör Boverkets arbete inom ventilationsområdet ingående granskas av ett opartiskt organ. Ventilationsindustrins påverkan på utvecklingen mot en allt högre grad av mekanisk ventilation bör samtidigt utredas.

Vad jag nu med anslutning till förslaget i Centerpartiets partimotion Bo267 yrkande 41 anfört om att ge regeringen i uppdrag att belysa olika aspekter på mekanisk och naturlig ventilation samt föreslå åtgärder så att dessa två system kan samverka bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

8. Urinseparerande avloppssystem (punkt 12) (mp)

av Helena Hillar Rosenqvist (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Bo264.

Ställningstagande

Kvävebelastningen i våra havsvatten är betydande. Även grundvattnet är påverkat av kväveutsläpp. En av orsakerna till dagens situation är den helt förhärskande avloppsteknik, som innebär att fekalier och urin blandas och därefter transporteras i färskvatten till reningsverken. I dessa reningsverk är det sedan svårt att klara kvävereningen till rimliga kostnader och på ett miljövänligt sätt.

En lösning på dagens problem är att införa en urinseparerande avloppsteknik. Genom att denna teknik motverkar kväveläckage bidrar den också till stora miljövinster. Vid urinseparering kan upp till 90 % av kvävet fångas upp. Genom förädling kan det komma till användning som gödselmedel i jordbruket. Det industade fekalieavfallet kan blandas med aska från bioenergiverk och återföras till skogen för att motverka den försurning som virkesuttaget i dag ger. På detta sätt åstadkoms ett kretslopp mellan samhället och jord- och skogsbruket.

Urinseparerande avloppssystem finns redan utvecklade, och de prövas också på flera orter. De hittillsvarande erfarenheterna visar dessutom att dessa system fungerar mycket bra som alternativ till dagens enskilda avlopp i såväl glesbygd, som i många stadsnära miljöer. Det är därför introduktionen av urinseparerande system som är problemet.

Sammanfattningsvis kan jag konstatera att urinseparerande avloppssystem är en viktig utvecklingslinje för en långsiktigt hållbar utveckling. Det är därför angeläget att staten, i enlighet med vad som föreslås i motion 2002/03:Bo264 (s), medverkar till att på olika sätt stödja och påskynda insatserna för en utbyggnad av denna nya avloppsteknik. Detta bör riksdagen som sin mening tillkännage för regeringen.

9. Barnsäkerheten i äldre bostäder (punkt 13) (kd, v, c, mp)

av Göran Hägglund (kd), Owe Hellberg (v), Rigmor Stenmark (c), Sten Lundström (v) och Helena Hillar Rosenqvist (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Bo232 yrkande 2.

Ställningstagande

Under en lång rad år har det i motioner föreslagits att åtgärder skall vidtas för att förebygga barnolycksfall i våra bostäder. Bostadsutskottets och riksdagens majoritet har avvisat dessa förslag med hänvisning till pågående överväganden eller genomförda informationskampanjer. Några mer påtagliga åtgärder för att förbättra barnsäkerheten i det befintliga bostadsbeståndet har emellertid inte vidtagits. Under tiden har ett skrämmande stort antal barnolycksfall varje år understrukit behovet av ytterligare åtgärder för en ökad barnsäkerhet.

Regler som syftar till att förhindra barnolycksfall infördes i byggnadslagstiftningen för nybyggda hus 1973 och för ombyggda 1976. Det innebär med stor sannolikhet att bl.a. större delen av miljonprogrammets bostäder inte från början försetts med sådan utrustning. Även om vissa kompletteringar i efterhand kan ha gjorts i delar av det äldre bostadsbeståndet finns det förmodligen ett mycket stort antal lägenheter i områden med en hög andel barnfamiljer som helt saknar säkerhetsutrustning.

De undersökningar som bl.a. Barnombudsmannen (BO) gjort av barnolycksfall utgör en sorglig bekräftelse på detta förhållande. BO:s undersökningar har visat att nästan alla dödsolyckor under senare år där barn fallit ut från fönster och balkonger har inträffat i hus byggda före 1973. BO har konstaterat att många av olyckorna hade kunnat undvikas om krav på säkerhetsanordningar funnits även för dessa årgångar av hus. BO har också vid flera tillfällen föreslagit att barnsäkerhetskraven i Boverkets byggregler även skall gälla fastigheter byggda före 1973. Boverket föreslog samma sak redan 1993.

Under en följd av år reagerade regeringen inte alls på de förslag som myndigheterna fört fram. Nu har regeringen till slut tillsatt en barnsäkerhetsdelegation med uppgift att se över frågor om säkerhet och förebyggande av skador i barns och ungdomars miljö. Delegationen skall bl.a. beskriva hur olycksmönstret ser ut i olika delar av byggnadsbeståndet och överväga behovet av ändrad lagstiftning. Som framgått ovan finns emellertid redan såväl kunskap om olycksmönstret som färdiga förslag om åtgärder framtagna. Vi anser därför att det är hög tid att regeringen nu agerar och snarast lägger fram ett förslag för riksdagen. I den mån det anses erforderligt med ytterligare överväganden om den konkreta utformningen av lagändringen kan detta arbete ske inom PBL-kommittén och i så fall ges högsta prioritet.

Vi föreslår att riksdagen med bifall till motion 2002/03:Bo232 (v) yrkande 2 som sin mening tillkännager för regeringen vad vi ovan anfört om barnsäkerheten i äldre bostäder.

10. Brandvarnare (punkt 15) (v)

av Owe Hellberg (v) och Sten Lundström (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 15 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03:Bo217, 2002/03:Bo218, 2002/03:Bo240 och 2002/03:Bo307.

Ställningstagande

Varje år dör över 100 människor till följd av bränder. Den vanligaste dödsorsaken är förgiftning av brandröken och inte själva elden. Trots det saknar var fjärde hyresgäst brandvarnare. Det är inte nog med att bränder förorsakar stora mänskliga tragedier, de medför också stora samhällskostnader.

Erfarenheterna under senare år har visat att brandvarnare är ett billigt och effektivt sätt att tidigt upptäcka bränder och undvika att de får allvarliga konsekvenser. Detta är också bakgrunden till att det enligt byggnadslagstiftningen i dag krävs att nya bostäder skall vara utrustade med brandvarnare eller motsvarande utrustning. Däremot råder det stor oklarhet om vad som gäller för befintliga bostäder. Enligt Räddningsverkets tolkning av räddningstjänstlagen kan visserligen krav på brandvarnare i princip ställas för alla bostäder men olika tolkningar i olika kommuner har snarast skapat förvirring om lagens innebörd.

Det är inte rimligt att användningen av brandvarnare som i dag blir beroende av att kommunernas räddningstjänst, med eller utan lagstöd, anmodar folk att sätta in brandlarm. Det är helt uppenbart att det krävs en tydlig lagreglering på motsvarande sätt som för nya bostäder. Ett tydligt krav på automatiskt larm och brandvarnare bör således gälla för alla bostäder.

Vi anser att regeringen bör ta initiativ till överväganden som kan leda fram till att ett lagförslag kan presenteras för riksdagen inom en snar framtid. En möjlighet som kan prövas är att ge PBL-kommittén i uppdrag att ta fram ett förslag till sådana regler i byggnadslagstiftningen. Ett annat alternativ är att det aviserade förslaget till ny räddningstjänstlag ges en sådan utformning att kravet på brandvarnare klart framgår.

Vad vi ovan anfört bör riksdagen som sin mening tillkännage för regeringen. Detta innebär i princip en anslutning till samtliga de behandlade motionerna 2002/03:Bo217 (s), 2002/03:Bo218 (s), 2002/03:Bo240 (c) och 2002/03:Bo307 (s).

11. Krav på tillgänglighet (punkt 17) (fp, kd, c)

av Göran Hägglund (kd), Nina Lundström (fp), Lars Tysklind (fp) och Rigmor Stenmark (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 17 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03:Bo267 yrkande 29, 2002/03:So362 yrkande 3 och 2002/03:So457 yrkande 3 och avslår motion 2002/03:Bo279.

Ställningstagande

Trots att flera förändringar har skett i byggnadslagstiftningen under senare år med syfte att förbättra tillgängligheten i den byggda miljön kan vi konstatera att det fortfarande tillkommer byggnader och hela bostadsområden som har stora brister i tillgänglighet och användbarhet. Det kan vidare konstateras att arbetet med att åtgärda de omfattande brister som finns i det äldre byggnadsbeståndet inte drivs på önskvärt sätt.

Den diskriminering mot stora delar av befolkningen som en bristande tillgänglighet innebär får inte fortgå utan att kraftfulla åtgärder sätts in. Det kan inte accepteras att elever utestängs från sina skolor, att funktionshindrade inte kan besöka butiker eller andra serviceinrättningar eller att äldre tvingas lämna sina invanda boendemiljöer när rörligheten minskar.

Enligt vår mening finns det ett fortsatt behov av att skärpa och förtydliga lagkraven såväl för nya som äldre byggnader och utemiljöer. Det finns också ett uppenbart behov av att i högre grad ta vara på den kunskap som bl.a. äldre och funktionshindrade besitter om hur en fungerande bebyggelse och utemiljö skall vara utformad. Självbestämmandet i boendet måste omfatta livets alla skeden och förutsättningar. Förslag om ett fortsatt arbete med denna inriktning läggs fram i de aktuella motionerna (fp), (kd) och (c).

Plan- och bygglagen bör således ses över med inriktning på att all nybyggnation skall vara anpassad eller enkel att anpassa till funktionshindrades behov. Det finns sannolikt också ett behov av att ytterligare skärpa kraven på anpassningsåtgärder i äldre byggnader och annan infrastruktur. Regeringen bör återkomma med lagförslag med denna inriktning.

Vad vi ovan anfört med anledning av motionerna 2002/03:Bo267 (c) yrkande 29, 2002/03:So362 (fp) yrkande 3 och 2002/03:So457 (kd) yrkande 3 bör riksdagen som sin mening tillkännage för regeringen. I den mån övriga motionsyrkanden inte kan anses tillgodosedda med det anförda avstyrks de.

12. Behovet av hissar (punkt 18) (c)

av Rigmor Stenmark (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 18 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Bo283 och bifaller delvis motion 2002/03:Bo280.

Ställningstagande

Både andelen och antalet äldre i den svenska befolkningen kommer att öka kraftigt under de närmaste årtiondena. Det är därför hög tid att nu anpassa våra bostadshus efter denna utveckling. En förutsättning för att många äldre skall kunna bo kvar i sina invanda bostadsmiljöer är att flervåningshus förses med hiss. Samtidigt ger givetvis hissarna bättre förutsättningar för funktionshindrade att själv välja boende. Hissar underlättar också vardagslivet för barnfamiljer och andra grupper. Sammantaget ger en installation av hiss förutsättningar för många personer att leva ett aktivt liv med god livskvalitet.

Jag anser mot denna bakgrund att regeringen skall låta utreda och redovisa hur stort det samlade behovet av hissar i alla typer av hyreshus är. Redovisningen bör också omfatta de ekonomiska och tekniska förutsättningarna för hissinstallationer. I detta sammanhang bör det också övervägas om det behövs

ett utökat statligt stöd på detta område. Regeringens överväganden bör utmynna i att en konkret plan för ökad tillgängligheten i hyresbostäder läggs fram för riksdagen.

Vad jag ovan anført med anledning av motionerna 2002/03:Bo280 (s) och 2002/03:Bo283 (c) bör riksdagen som sin mening tillkännage för regeringen.

13. Bostadsanpassningsbidrag för elöverkänsliga (punkt 20)

(kd, v, c, mp)

av Göran Hägglund (kd), Owe Hellberg (v), Rigmor Stenmark (c), Sten Lundström (v) och Helena Hillar Rosenqvist (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anføres i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03:Bo268 yrkande 1 2002/03:So361 yrkande 6 samt avslår motion 2002/03:Bo268 yrkande 6.

Ställningstagande

Elsanering av bostäder har visat sig vara en verksam metod för att göra det möjligt för elöverkänsliga att bo kvar i sina bostäder och ha ett någorlunda drägligt liv. Bostadsutskottet har vid flera tillfällen uttalat sitt stöd för elsanering, bl.a. i sitt betänkande 1996/97:BoU12. Där uttalar bostadsutskottet bl.a. följande:

Möjligheten att få stöd vid elöverkänslighet skall naturligtvis inte vara avhängig av i vilken kommun den som drabbas är bosatt. Det får enligt utskottets mening förutsättas att kommunerna fortsättningsvis agerar på mer likartat sätt och att detta agerande baseras på den positiva attityd som många kommuner uppvisat. Skulle så inte vara fallet finns det anledning att återkomma till frågan.

Trots utskottets uttalande lämnar många kommuner fortfarande inte bostadsanpassningsbidrag för elsanering. Orsaken står troligen att finna i Boverkets handledning av vilken det framgår att bidrag inte lämnas för s.k. elsanering. Det är enligt vår mening därför nu hög tid att återkomma till frågan. Riksdagen bör en gång för alla fastslå att elsanering skall berättiga till bostadsanpassningsbidrag. Skulle detta ställningstagande förutsätta en lagändring bör regeringen skyndsamt återkomma till riksdagen med ett förslag i frågan.

Vad vi nu med anslutning till motionerna 2002/03:Bo268 (s) yrkande 1 och 2002/03:So361 (c) yrkande 6 anført bör riksdagen som sin mening tillkännage för regeringen. Motion 2002/03:Bo268 (s) yrkande 6 avstyrks.

14. Bullerbegränsande åtgärder i lokaler (punkt 21) (c)

av Rigmor Stenmark (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 21 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:A239 yrkande 22.

Ställningstagande

På många arbetsplatser och i lokaler där barn vistas är ljudnivåerna oacceptabelt höga. De ständigt bullriga miljöerna leder till stress och till att risken för fysiska skador ökar. Olika undersökningar visar också att risken för att drabbas av tinnitus inom förskolan har ökat kraftigt. Orsaken till detta kan vara att större barngrupper vistas i lokaler som inte är avsedda för detta antal barn. Vidare kan valet av byggnadsmaterial påverka resonansen i lokalerna.

Liknande problem som inom barnomsorgen finns inom andra områden av den offentliga sektorn. Jag anser därför att det nu måste tas ett samlat grepp på dessa problem. Ett program för bullerdämpande åtgärder i lokaler som används för offentlig verksamhet bör utformas. Detta är givetvis en fråga som berör såväl statens som kommunernas ansvarsområden. Det bör därför ankomma på regeringen att ta de initiativ till samverkan som kan behövas vid utarbetandet av programmet.

Vad jag nu med anledning av motion 2002/03:A239 (c) yrkande 22 föreslagit bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

15. Bullerbegränsande utförande av installationer (punkt 22)**(mp)**

av Helena Hillar Rosenqvist (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 22 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Bo204 yrkande 4.

Ställningstagande

Buller kan ha störande effekter som inte enbart har med ljudstyrkan att göra. De gränsvärden och normer som finns gäller ljudnivåer som har bevisats ge skador eller svårare sömnstörningar. När det gäller ljud som utan att ha en hög volym påverkar livskvaliteten saknas däremot normer. Denna typ av ljud kommer ofta från fläktar och andra typer av tekniska installationer som förekommer på de flesta arbetsplatser och i många bostäder.

För att komma till rätta med denna typ av buller är det rimligt att krav på låg ljudnivå ställs redan vid upphandling. Innan en installation genomförs bör det krävas att en undersökning görs om t.ex. en fläkt eller annan utrustning

finns i utförande med lägre ljudnivå. Jag anser att regeringen bör vidta de åtgärder som är nödvändiga för att ge de akustiska frågorna större genomslag i alla typer av byggnation.

Riksdagen bör tillkännage för regeringen som sin mening vad jag nu anfört men anledning av motion 2002/03:Bo204 (mp) yrkande 4 om bulleraspekten som ett kvalitetskrav på produkter vid upphandling.

16. Direktverkande elvärme (punkt 23) (v, c, mp)

av Owe Hellberg (v), Rigmor Stenmark (c), Sten Lundström (v) och Helena Hillar Rosenqvist (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 23 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03:Bo226 yrkande 3 och 2002/03:Bo267 yrkande 40.

Ställningstagande

Elektricitet är en högkvalitativ energi som bör användas på bästa sätt. Mer än 40 % av Sveriges producerade elenergi används till uppvärmning och luftkonditionering av bostäder och lokaler.

I en- och tvåbostadshus är det fortfarande möjligt att installera direktverkande elvärme om byggnaden har särskilt goda energiegenskaper. Det gäller för såväl nybyggnation som ombyggnation.

Boverket har i uppdrag att genomföra en analys av konsekvenserna av ett förbud mot direktverkande elvärme i nya byggnader. Det är emellertid redan uppenbart att elanvändningen för uppvärmningsändamål måste minska kraftigt. Ett tungt vägande skäl är givetvis att kärnkraften skall avvecklas; men huvudskälet är att elenergin skall användas i mer tekniskt komplicerade sammanhang än uppvärmning. En signal till byggbranschen och bostadskonsumenter är att nu ta bort direktverkande eluppvärmning som uppvärmningsalternativ. Detta bör gälla både vid nybyggnation och vid större ombyggnationer. Enstaka fritidshus bör fortfarande stå utanför dessa bestämmelser.

Vi anser mot denna bakgrund att riksdagen bör begära att regeringen senast i början av hösten 2003 återkommer med ett förslag om förbud mot direktverkande elvärme med den inriktning som vi förordat. Vid denna tidpunkt har också det av Boverket framtagna underlaget för ett sådant förslag presenterats.

Det som ovan anförts om direktverkande elvärme med anledning av motionerna 2002/03:Bo226 (v) yrkande 3 och 2002/03:Bo267 (c) yrkande 40 bör riksdagen som sin mening tillkännage för regeringen.

17. Byggnad i trä (punkt 26) (fp, kd, c)

av Göran Hägglund (kd), Nina Lundström (fp), Lars Tysklind (fp) och Rigmor Stenmark (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 26 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03:Bo267 yrkande 12 och 2002/03:N233 yrkande 3 samt bifaller delvis motion 2002/03:Bo319 yrkandena 1, 2 och 8.

Ställningstagande

Vi har i Sverige omfattande skogstillgångar som dessutom är av hög kvalitet. Trots den goda tillgången på träråvara finns det en stor outnyttjad potential för trä som byggnadsmaterial. Byggnad av offentliga lokaler och flervåningshus är två viktiga områden som uppvisar en låg träandel. I stället är det stål och betong som dominerar. Givetvis är detta anmärkningsvärt mot bakgrund av det faktum att Sverige sedan mer än ett sekel är ett av världens starkaste exportländer av trävaror. I flera europeiska länder har det tagits initiativ för ett ökat byggande i trä. Det gäller inte bara traditionella träproducenter som Finland och Norge utan också länder som Holland och Frankrike. Det är nu hög tid att en motsvarande satsning kommer till stånd i Sverige.

Det är nödvändigt att staten initialt tar ett ansvar för satsningen på ökat byggande i trä. Detta kan ske på flera olika sätt. Staten står själv som byggherre i en rad stora projekt som skulle kunna tjäna som goda exempel på det svenska träkunnandet. Stöd bör ges till ett forsknings- och utvecklingsarbete på området. Olika regelsystem bör ses över så att inte trä som byggmaterial missgynnas. Arbetet måste vara inriktat på att trä som byggnadsmaterial skall bli ett konkurrenskraftigt alternativ som också bidrar till pressade produktionskostnader.

För att få byggsektorn – som fortfarande är helt inriktad på byggande i traditionell betong- och stålbyggnadsteknik – att på allvar implementera träbyggnadstekniken i större skala, krävs politiska initiativ. Det var mot denna bakgrund som riksdagen föregående år fattade beslut om att ett nationellt handlingsprogram för byggande i trä skall genomföras. Det kan konstateras att regeringen nu fattat vissa beslut som kan ses som en början på ett sådant handlingsprogram. Vi ser således positivt på att regeringen utsett en förhandlare för kontakter med byggbranschen om åtgärder för ett ökat byggande i trä. Detta kan emellertid inte anses vara tillräckligt. Det gäller nu att snabbt ta fram ett brett program för vilka åtgärder som måste vidtas. Handlingsprogrammet för ett ökat byggande i trä får inte bli en pappersprodukt. Riksdagen bör därför i ett tillkännagivande understryka att programarbetet snabbt måste leda fram till konkreta åtgärder med inriktning på att trä kan användas i byggandet i betydligt större utsträckning än i dag.

Vad vi ovan anfört med anledning av motionerna 2002/03:Bo267 yrkande 12 och 2002/03:N233 yrkande 3 bör riksdagen som sin mening tillkännage för regeringen. Därmed får även vad som föreslagits i motion 2002/03:Bo319 yrkandena 1, 2 och 8 i huvudsak anses bli tillgodosett.

Särskilda yttranden

Utskottets beredning av ärendet har föranlett följande särskilda yttranden. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Samrådsplikt inför markarbeten (punkt 2) (fp)

av Nina Lundström (fp) och Lars Tysklind (fp).

Vi instämmer i vad som anförs i den aktuella motionen om att det bör vara en självklarhet att samråd med berörda butiksinnehavare m.fl. kommer till stånd innan omfattande gatuarbeten eller andra former av markarbeten påbörjas. Vi anser emellertid att redan dagens regelverk ger stöd för en sådan uppfattning. Bestämmelserna i plan- och bygglagen är genomgående inriktade på att en öppen dialog skall komma till stånd med dem som berörs av en byggnadsåtgärd. Ett ömsesidigt informationsutbyte och ett samråd om arbetenas utförande underlättar både för den som skall utföra arbetena och de näringsidkare som berörs. Det är däremot knappast möjligt att i detalj föreskriva när eller hur kontakterna bör tas mellan de berörda parterna i det enskilda fallet. Vi har därför avstått från att ställa oss bakom motionens förslag om ytterligare lagreglering av den aktuella frågan.

2. Tilläggsdirektiv till PBL-kommittén (punkt 4) (v)

av Owe Hellberg (v) och Sten Lundström (v).

Vi har i motion 2002/03:Bo226 redovisat Vänsterpartiets syn på ett antal frågor där regleringen genom plan- och bygglagstiftningen måste ändras eller förtydligas. I flera fall är det frågan om brister som vi påtalat under en följd av år utan att få gehör. Det gäller bl.a. den bristande kvalitetssäkringen i byggandet. En rad byggskandaler under senare år borde ha gjort det uppenbart för hela byggsektorn att det måste vidtas flera åtgärder för att säkerställa att byggandet i fortsättningen sker under mer kontrollerade former. Vi har också pekat på behovet av att se över insynen och inflytandet i byggprocessen från olika berörda grupper. Inte minst finns det ett uppenbart behov att ge de organisationer och andra som har särskilt intresse av att bevaka den byggda miljöns tillgänglighet och användbarhet tidigt tillträde i byggprocessen. Vi har också framhållit behovet av tydligare krav på byggnader när det gäller användningen av ekologiskt hållbara kretslopps lösningar.

Bostadsutskottet har endast kortfattat kommenterat våra förslag i dessa frågor och i stället hänvisat till PBL-kommitténs nyss inledda arbete. Vi kan instämma i att flera av våra förslag måste övervägas närmare för att den lämpligaste utformningen av plan- och bygglagstiftningen på dessa områden skall kunna tas fram. De frågor som vi särskilt framhållit måste emellertid ges en mycket hög prioritet i kommitténs arbete, och i flera frågor bör det vara möj-

ligt för kommittén att lägga fram förslag i delbetänkanden. Vi förutsätter givetvis att regeringen i dessa frågor också är beredd att lägga fram förslag för riksdagen utan att invänta kommitténs slutbetänkande.

3. Miljö- och energideklarationer av bostäder (punkt 10) (v)

av Owe Hellberg (v) och Sten Lundström (v).

Vi har från Vänsterpartiets sida sedan lång tid drivit frågan om att införa ett system för miljö- och energideklaration av bostäder. Även riksdagen har uttalat sig för att sådana system bör tas fram. Boverket har också i en rapport visat på en rad olika metoder för detta. Verket har dessutom genomfört en försöksverksamhet tillsammans med flera fastighetsägare. Trots detta har ännu inte något förslag till obligatorisk miljö- och energideklaration lagts fram. Däremot har regeringen hösten 2002 tillsatt en särskild utredare för att allsidigt belysa frågor om byggnadsdeklarationer, byggnadsregister och byggförsäkringar.

Även om vi står bakom utredningens uppdrag anser vi att det borde förtydligas i några avseenden. Vi menar sålunda att målet för arbetet bör vara att deklARATIONEN skall vara obligatorisk och dessutom göras mer omfattande än vad direktiven ger uttryck för. Ett system med detta innehåll bör enligt vår mening vara i bruk senast fr.o.m. år 2006. Det är vår avsikt att i det politiska arbetet och i framtida kontakter med regeringen kraftfullt verka för att så blir fallet. Vi har mot den bakgrunden nu avstått från kravet på att riksdagen skall göra ett formellt tillkännagivande i frågan.

4. Översyn av lagen om bostadsanpassningsbidrag (punkt 19) (fp)

av Nina Lundström (fp) och Lars Tysklind (fp).

De frågor som tas upp i de aktuella motionerna om bostadsanpassningsbidrag visar att den självklara rätten för alla att bo kvar i sin invanda boendemiljö så länge som möjligt inte alltid tillgodoses på bästa sätt i dag. Motionerna pekar också på att det kan finnas inbyggda orättvisor i samhällets bostadsanpassningsstöd till olika grupper. Det kan gälla stödet till hyresgäster i förhållande till egnahemsägare eller till rörelsehindrade i förhållande till personer med andra handikapp.

Vi anser att det centrala för denna bidragsform är att den enskildes valfrihet bildar utgångspunkt för de bedömningar som till sist ändå måste göras av vilka bostadsanpassningsåtgärder som är möjliga och rimliga att utföra i det enskilda fallet. Det är självklart att samhället har ett stort ansvar både för att ge stöd till anpassningsåtgärder och för att vidta åtgärder så att behovet av bostadsanpassning successivt minskar. Kraven på nyproduktionen måste således vara sådana att de individuella anpassningsåtgärder som kan behövas blir enkla att genomföra.

Vi har valt att inte reservera oss i de frågor om bostadsanpassningsbidrag som är aktuella i detta betänkande. Som framgår av utskottets överväganden är dessa frågor redan föremål för överväganden i olika sammanhang. Det får

förutsätts att bl.a. Boverkets rapportering om kommunernas hantering av bidragsfrågorna föranleder regeringen att överväga vilka åtgärder som behöver vidtas för att stärka den enskildes rättssäkerhet i dessa sammanhang. Vi vill emellertid inte utesluta att den nuvarande lagstiftningen kan behöva revideras på vissa områden för att den enskilde individens behov skall kunna tillgodoses.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden

2002/03:Bo203 av Barbro Feltzing och Helena Hillar Rosenqvist (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en utredning bör genomföras för att klarlägga om byggsektorn klarar sitt frivilliga producentansvar.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att i ovanstående utredning också ta upp frågan om lagstiftat producentansvar för byggsektorn.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en helhetsansvarig aktör för en byggnation utses och att den i yrkande 1 föreslagna utredningen beaktar frågan.

2002/03:Bo204 av Barbro Feltzing och Helena Hillar Rosenqvist (mp):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om bulleraspekten som ett kvalitetskrav på produkter vid upphandling.

2002/03:Bo212 av Carina Hägg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att snabbt utarbeta miljökrav för fastigheter.

2002/03:Bo217 av Sonja Fransson och Berndt Ekholm (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om införande av en lagstiftning med krav på brandvarnare i varje hus-håll.

2002/03:Bo218 av Majléne Westerlund Panke (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om tydliggörande av lagstiftningen vad gäller krav på brandvarnare.

2002/03:Bo223 av Marietta de Pourbaix-Lundin m.fl. (m):

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om information och samrådspåikt inför markarbeten.
12. Riksdagen begär att regeringen utreder frågan om byggande i vissa miljöer med lokal särprägel i enlighet med vad som anförs i motionen.

2002/03:Bo226 av Owe Hellberg m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Plan- och bygglagskommittén i sitt arbete skall beakta de ändringsförslag beträffande plan- och bygglagen som motionen föreslår.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om den kvalitetsansvariges oberoende roll i byggprocessen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ta bort undantaget för direktverkande elvärme i en och två-bostadshus.

2002/03:Bo232 av Owe Hellberg m.fl. (v):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om barns säkerhet i boendemiljön.

2002/03:Bo233 av Owe Hellberg m.fl. (v):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om miljö- och energideklarationer av bostäder.

2002/03:Bo240 av Rigmor Stenmark (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om brandlarm.

2002/03:Bo244 av Elizabeth Nyström och Ulf Sjösten (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av bostadsanpassningsbidragen.

2002/03:Bo247 av Carina Hägg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en översyn om kablar under jord.

2002/03:Bo257 av Sonia Karlsson och Christina Axelsson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om en översyn av lagen (1992:1574) om bostadsanpassningsbidrag m.m.

2002/03:Bo264 av Berndt Ekholm (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utbyggnad av urinseparerade avloppssystem.

2002/03:Bo267 av Maud Olofsson m.fl. (c):

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det nationella handlingsprogrammet för byggande i trä fullföljs.

29. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om äldres och funktionshindrades möjligheter att påverka samhällsplaneringen.
37. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett nationellt handlingsprogram för kretsloppsanpassat byggande.
38. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att på bred front introducera ekologiskt riktiga metoder i allt byggande.
40. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att förbjuda installation av direktverkande elvärme både vid nybyggnation och vid omfattande ombyggnader.
41. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att belysa olika aspekter på mekanisk och naturlig ventilation samt att föreslå åtgärder så att dessa två system kan samverka.
42. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ett nationellt handlingsprogram om boende och hälsa arbetas fram.
43. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att i PBL förtydliga vad som i motionen anförs om en opartisk kvalitetsansvarig i byggandet.

2002/03:Bo268 av Ronny Olander och Kerstin Engle (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att överväga möjligheten att se över Boverkets rekommendationer och föreskrifter gentemot kommunerna så att elöverkänsliga ges rätt till likabehandling vid ansökan om bostadsanpassningsbidrag oavsett var man bor i landet.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att överväga möjligheten till att alla offentliga byggnader utrustas med elfria zoner som gör det möjligt för elöverkänsliga att vistas där.

2002/03:Bo279 av Catherine Persson (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att överväga att förstärka kravet på tillgänglighet i plan- och bygglagen samt i lagen om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kravet på tillgänglighet för att erhålla statligt stöd vid bomässor och andra arrangemang.

2002/03:Bo280 av Ronny Olander och Inger Segelström (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att se över vad fastighetsägarna kan göra för att förbättra möjligheterna för personer över 65 år att bo kvar i sina lägenheter.

2002/03:Bo283 av Annika Qarlsso (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utreda kostnaden för ett utökat statligt stöd till hissar i hyreshus.
2. Riksdagen begär att regeringen tar fram en plan för att öka tillgängligheten i hyresbostäder enligt motionens intentioner.

2002/03:Bo291 av Göran Hägglund m.fl. (kd):

20. Riksdagen begär att regeringen ger Boverket i uppdrag att se över regelverket för att möjliggöra mellanboendeformer.
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett nationellt handlingsprogram för inomhusmiljöfrågor.

2002/03:Bo296 av Anders Karlsson och Margareta Israelsson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om barns rätt till en eltrygg miljö i offentliga lokaler.

2002/03:Bo307 av Lars Lilja och Carin Lundberg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om lag om brandvarnare.

2002/03:Bo308 av Lars U Granberg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att sprinkleranläggningar i bostäder förs in i byggnormen.

2002/03:Bo309 av Lars U Granberg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utökade förutsättningar för kommunerna vid energirådgivning.

2002/03:Bo319 av Carin Lundberg m.fl. (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att regeringen skyndsamt fullföljer riksdagens beslut om införande av ett nationellt träprogram med inriktningen att öka träkonstruktionernas andel i den inhemska byggsektorn.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att en särskild satsning för att öka andelen flerbostadshus i trä.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att regeringen tar initiativ till en samordning med norska och finska insatser inom träbyggnadsområdet.

2002/03:A239 av Margareta Andersson m.fl. (c):

22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utforma ett program för bullerdämpande åtgärder i offentliga lokaler.

2002/03:A242 av Annelie Enochson m.fl. (kd):

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tillvarata och utveckla erfarenheterna från forskningsprojektet Det sunda huset.
9. Riksdagen begär att regeringen tillsätter en utredning för att se över plan- och bygglagen i enlighet med vad som anförs i motionen.

2002/03:MJ432 av Alf Svensson m.fl. (kd):

13. Riksdagen begär att regeringen tillsätter en utredning om frivillig certifiering för rivningsföretag.

2002/03:N233 av Sven Bergström och Kenneth Johansson (c):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett ökat byggande i trä.

2002/03:So361 av Kerstin Lundgren (c):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att återigen fastslå att elsanering skall berättiga till bostadsanpassningsbidrag.

2002/03:So362 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp):

3. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring i plan- och bygglagen.

2002/03:So457 av Chatrine Pålsson m.fl. (kd):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en utredning kring plan- och bygglagen.